

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Na téma:

Rozhodčí smlouva jako předpoklad rozhodčího řízení

Zpracovala: Marina Krista

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miloslava Wipplingerová, Ph.D.

Plzeň 2013

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, dne

Podpis:

Ráda bych poděkovala JUDr. Miloslavě Wipplingerové, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce. Dále děkuji své rodině za trpělivost a podporu.

ÚVOD	7
ČÁST 1. ROZHODČÍ ŘÍZENÍ.....	9
1.1. Pojem rozhodčího řízení.....	9
1.1.1. „Spor“	9
1.1.2. Exkurz do historie	9
1.1.3. „Rozhodčí řízení“	10
1.2. Právní povaha rozhodčího řízení	12
1.3. Předmět rozhodčího řízení	14
1.3.1. Pojem „arbitrabilita“	15
1.3.2. Vymezení arbitrabilních sporů	16
1.4. Prameny rozhodčího řízení	18
1.4.1. „Pramen práva“	18
1.4.2. Vnitrostátní úprava.....	19
1.4.3. Mezinárodní úprava	20
1.5. Druhy rozhodčího řízení.....	21
1.5.1. Řízení ad hoc vs. Institucionální řízení	21
1.5.2. Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení	22
1.5.3. Obligatorní a fakultativní rozhodčí řízení	23
1.6. Průběh rozhodčího řízení.....	24
1.7. Zrušení rozhodčího nálezu soudem.....	26
1.8. Srovnání s civilním procesem.....	29
1.9. Výhody rozhodčího řízení	31
1.10. Nevýhody rozhodčího řízení.....	32
ČÁST 2. ROZHODČÍ SMLOUVA JAKO PŘEDPOKLAD ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ.....	34

2.1. Pojem rozhodčí smlouvy.....	34
2.1.1. Rozhodčí smlouva.....	34
2.1.2. Účinky rozhodčí smlouvy.....	35
2.2. Právní povaha rozhodčí smlouvy	36
2.2.1. Rozhodčí smlouva a smlouva hlavní	39
2.3. Druhy rozhodčí smlouvy	40
2.3.1. Smlouva o rozhodci	41
2.3.2. Rozhodčí doložka.....	42
2.3.3. Neomezený kompromis.....	43
2.3.4. Asymetrická rozhodčí doložka	44
2.4. Subjekty rozhodčí smlouvy	44
2.5. Obsah rozhodčí smlouvy	47
2.5.1. Podstatné složky.....	48
2.5.2. Složky pravidelné a nahodilé.....	49
2.6. Forma rozhodčí smlouvy.....	50
2.7. Rozhodčí smlouva s mezinárodním prvkem.....	52
2.7.1. Mezinárodní prvek v právních vztazích	52
2.7.2. Právní úprava mezinárodního prvku v rozhodčí smlouvě.....	54
2.8. Neplatnost rozhodčí smlouvy	55
2.8.1. Obecně o neplatnosti rozhodčí smlouvy	55
2.8.2. Spory o neplatnost rozhodčí smlouvy ve prospěch tzv. arbitrážních center	56
2.8.3. Další spory o neplatnost rozhodčí smlouvy.....	59
2.9. Zánik rozhodčí smlouvy	60
ČÁST 3. ROZHODČÍ SMLOUVA VE SPORECH VYPLÝVAJÍCÍCH ZE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLUV	61
3.1. Rozhodčí smlouva a novela z roku 2012	61

3.2. Spotřebitelská smlouva.....	62
3.3. Arbitrabilita sporů ze spotřebitelských smluv	63
3.4. Forma rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách.....	64
3.5. Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách	66
3.6. Platnost rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách.....	67
3.7. Další ustanovení zavedená novelou č. 19/2012 Sb.....	69

ČÁST 4. EXKURZ DO PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

V RUSKU	71
4.1. Úvod	71
4.2. Soudní systém v Rusku.....	72
4.2.1. Ústavní pojetí Ruské federace	72
4.2.2. Soudní moc	72
4.3. Úprava rozhodčí řízení.....	75
4.4. Vnitrostátní rozhodčí řízení	76
4.4.1. Rozhodčí soudy.....	77
4.4.1.1. Rozhodčí soud ad hoc	77
4.4.1.2. Stálý rozhodčí soud	77
4.4.2. Rozhodčí smlouva.....	78
4.4.3. Pravidla rozhodčího řízení.....	79
4.4.4. Rozhodčí nález.....	81
4.4.5. Zrušení a výkon rozhodčího nálezu	82
4.4.5.1. Zrušení rozhodčího nálezu	82
4.4.5.2. Výkon rozhodčího nálezu	84
4.5. Mezinárodní obchodní arbitráž	84
4.5.1. Úprava mezinárodní obchodní arbitráže	84
4.5.2. Arbitrabilita sporů	85

4.5.3. Rozhodčí soudy.....	85
4.5.4. Rozhodčí řízení.....	87
4.5.5. Rozhodčí nález.....	87
4.5.6. Zrušení rozhodčího nálezu.....	88
4.5.7. Uznání a výkon rozhodčích nálezů.....	89
ZÁVĚR.....	91
PE3IOME.....	94
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	96

ÚVOD

Při výběru a formulaci tématu této diplomové práce jsem se snažila zvolit takové téma, které bude nejen teoreticky zajímavé a naučné, ale současně i významné pro praktický život, obzvláště v dnešní moderní době. Domnívám se, že oblast rozhodčího řízení je přesně takovou oblastí, jejímuž využití do budoucna lze spíše předpovídat rozvoj než útlum.

Samozřejmě jsem si od počátku uvědomovala rozsáhlost tématu rozhodčího řízení v obecné rovině, uvědomovala jsem si i z toho vyplývající potřebu téma určitým způsobem specifikovat ke konkrétním bodům a problematikám. Bylo tedy v této souvislosti nutné položit si otázku, které oblasti rozhodčího řízení jsou v tomto tématu stěžejní a tvoří základní stavební kameny rozhodčího řízení.

Při hledání odpovědi na výše nastolenou otázku jsem dospěla k závěru, že toto splňuje rozhodčí smlouva jako předpoklad rozhodčího řízení, a tedy formulace znění tématu byla „na světě“.

Každý institut je součástí širší problematiky a vysvětlovat pojem izolovaně od jevů jemu příbuzných většinou nevede ke správnému konci. Stejně tak si samozřejmě uvědomuji, že není možné ani rozhodčí smlouvu vytrhnout z kontextu rozhodčího řízení a pojednávat pouze o tomto institutu, aniž by byly rozebrány základní principy a zákonitosti, na kterých rozhodčí řízení pevně stojí. Právě z tohoto důvodu tedy práce bude nejprve zaměřena na rozhodčí řízení obecně, aby po obecném pojednání bylo možné začít hovořit o rozhodčí smlouvě, dále o náležitostech rozhodčí smlouvy, případně např. o sporech o její (ne)platnost.

V současné době je obzvláště zesílen tlak ze strany Evropské unie na ochranu spotřebitelů vyplývající z jejich nerovného postavení vůči často nadnárodním obchodním subjektům, které si do jisté míry v takovém vztahu mohou vysloveně diktovat podmínky, za kterých bude určitá smlouva uzavřena, aniž by to spotřebitel mohl sám ovlivnit. Evropská unie, která svými pevnými základy stojí mimo jiné na ochraně základních lidských práv, tedy podporuje u svých jednotlivých členů snahu chránit takováto nerovná postavení jedinců, a i proto v době nedávno minulé došlo v našem právním řádu k zavedení zvláštních pravidel

ochrany spotřebitelů i v případě zostření požadavků na rozhodčí smlouvu. Tuto velmi aktuální tematiku samozřejmě není možné v práci nezmínit, a proto se chci této problematice věnovat v samostatné části.

V závěrečné části této práce bych se ráda věnovala základním otázkám úpravy rozhodčího řízení v Ruské federaci, k čemuž mám zvláštní důvody. Nejenže si uvědomuji potenciální sílu ruského trhu pro mezinárodní obchodní vztahy České republiky, která má v posledních obdobích stoupající tendenci, ale současně je pro mne Rusko rodnou zemí, ke které osobně budu mít vždy blízko již jen z toho důvodu, že zde žije můj otec a tuto zemi pravidelně navštěvuji.

A právě z těchto důvodů jsem se rozhodla využít svého jazykového potenciálu, abych mohla svou práci obohatit o mezinárodní úpravu mnou zvoleného tématu a mohla tak v práci upozornit na základní rozdíly v úpravě rozhodčího řízení v České republice a Ruské federaci, se kterými se musí potýkat každý, kdo uzavřel rozhodčí doložku např. s ruskou právnickou osobou a zvolil místo konání rozhodčího řízení v Ruské federaci.

ČÁST 1. ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

1.1. Pojem rozhodčího řízení

1.1.1. „Spor“

Rozhodčí neboli arbitrážní řízení, jakožto jeden z mimosoudních způsobů řešení sporů, je velmi důležitým procesním právním institutem v současné době.

Dříve, než tomuto institutu bude v této práci věnován prostor, je potřeba nejprve obecně vysvětlit, co to vůbec je „spor“, a to převážně z toho důvodu, že tento pojem bude v souvislosti s rozhodčím řízením často používán.

„V logice se jím rozumí jednak spor (rozpor) mezi pravdivým a nepravdivým výrokem, opírajíc se o tzv. zákon totožnosti, nebo rozepře mezi nejméně dvěma osobami, které se přou o nějakou tezi, tj. o pravdivost či nepravdivost nějakého tvrzení.“¹ Je-li tedy hovořeno o sporu jako rozepři mezi dvěma osobami, je potřeba si uvědomit, že i spory mohou být různé, přičemž v této chvíli je důležitý jeden z možných druhů sporu, a to spor právní. Co se týče právního sporu, tedy sporu upraveného právem, tento lze členit na spor soudní, spor arbitrážní a spor správní.²

Nyní, když bylo objasněno, co v sobě ukrývá pojem spor, je možné věnovat se pojmu „rozhodčí řízení“, jako jednomu ze způsobů, jak spory v praxi řešit, resp. jak je rozhodovat. Při naplňování cíle, kterým je objasnění pojmu rozhodčí řízení, bude nejlepší začít pohledem do historie.

1.1.2. Exkurz do historie

Institut rozhodčího řízení, ač by to někoho mohlo překvapit, není moderním institutem, jehož počátky by byly spojeny s moderními demokratickými státními zřízeními. Naopak již ve starověku byl tento způsob řešení sporů využíván. V rámci značného rozmachu rozhodčího řízení v evropských zemích kolem 12. - 13.

¹ KNAPP, V.: Teorie práva. Praha: C.H.Beck. 1995, str. 173

² KNAPP, V.: Teorie práva. Praha: C.H.Beck, 1995, str. 174

století jeho vlivu neunikly ani české země. „Prvé zmínky o tom jsou v břeclavském textu Statut Konráda Oty z roku 1237 “o zlubném sudu“, jenž dovoluje obyvatelstvu vyřizovat drobné spory - *de capra et ove ceteris bhuiusmodi – svobodně za pomoci rozhodců.*“³ Z tohoto dokumentu tedy jasně vyplývá, že obyvatelé již v té době mohli řešit své vzniklé spory i touto cestou, aniž se museli podrobit soudní autoritě.

Dalším důležitým mezníkem pro vývoj rozhodčího řízení byl rozvoj obchodnictví v 19. století. Mimosoudní řešení sporů bylo v této oblasti velmi praktické, a proto mělo své místo v předpisech jak v období devatenáctého století, tak i v době pozdější. V této souvislosti je předně třeba zmínit rakouský civilní soudní řád. Tento civilní soudní řád, který je z roku 1895, upravoval nejen možnost vyřešit spor prostřednictvím rozhodců, ale i samotnou rozhodčí smlouvu, ustanovování rozhodců, úpravu samotného procesu nebo také možnost přezkumu rozhodčího rozhodnutí před soudem a domáhání se jeho zrušení.⁴

Od té doby je rozhodčímu řízení nepřetržitě věnovaná v právních kodexech nemalá pozornost nejen v evropských státech, ale i jinde ve světě.

Další důležitou fází vývoje právních úprav rozhodčího řízení je pak období druhé poloviny 20. století, kdy byla vytvořena řada dokumentů věnovaných této problematice mezinárodními institucemi, přičemž řadou z nich je Česká republika vázána.⁵

1.1.3. „Rozhodčí řízení“

Po krátkém exkurzu do historie je třeba si vysvětlit samotný pojem rozhodčího řízení. Rozhodčímu řízení je věnovaná pozornost v publikační činnosti mnoha autorů. V úvodní části každé učebnice zaměřené na problematiku rozhodčího řízení, lze najít definici rozhodčího řízení. Jedna z těchto definic zní: „*Obecně se rozhodčí řízení definuje jako rozhodování sporů soukromými osobami nebo*

³ SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I.: Rozhodčí řízení. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002, str. 13

⁴ Srov. Oddíl čtvrtý (§ 577 – § 599) zákona o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) č. 113 z roku 1895

⁵ Mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, budou zmíněny v jedné z následujících kapitol věnované pramenům rozhodčího řízení

nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout.“⁶ Nebo též někdy: „*Rozhodčí řízení (arbitrážní řízení, arbitráž) je postup vedoucí k závaznému řešení právního sporu rozhodnutím jedné nebo více soukromých osob vybraných stranami sporu.*“⁷

Ač se obě definice v jistých ohledech nepatrně liší, v zásadě říkají totéž. Rozhodčí řízení je jedním z procesů, kterým se řeší vzniklý spor mezi stranami. Obecně je základním rozhodujícím subjektem soud, který řeší spory fyzických a právnických osob, jakožto orgán, vykonávající soudní moc jménem státu, tedy orgán, který zajišťuje právo na soudní ochranu garantovanou také Listinou základních práv a svobod.⁸ Dalším ze subjektů, které mohou spory osob řešit, jsou ale i výše zmíněné soukromé osoby neboli rozhodci a dále též nestátní stálé rozhodčí instituce neboli rozhodčí soudy.

Výše zmíněné definice ovšem nepostačí k základnímu pochopení celé problematiky, naopak je nezbytné si položit ještě velké množství dalších otázek, na které je potřeba posléze odpovědět. Mezi nejdůležitější patří např. otázka: Jaká je právní povaha rozhodčího řízení? Nebo: Co může být předmětem rozhodčího řízení? Neméně důležitou otázkou, je i otázka: Co je předpokladem rozhodčího řízení?

Až z odpovědí na tyto výše položené dotazy pak lze pochopit, co to rozhodčí řízení vůbec je, jakými pravidly se řídí, taktéž lze vyvodit i základní rozdíly mezi rozhodčím řízením a řízením před soudem.

Jelikož stěžejním tématem této diplomové práce je i rozhodčí smlouva, otázce tohoto předpokladu rozhodčího řízení bude v této práci věnována samostatná část.

⁶ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 19.

⁷ WINTEROVÁ, A.: Civilní právo procesní, 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, str. 647

⁸ Viz: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

1.2. Právní povaha rozhodčího řízení

Otázka právní povahy není z nejnadanějších. V minulosti bylo problematice právní povahy rozhodčího řízení věnováno velké množství prostoru v odborných právních časopisech.⁹

V této souvislosti nelze zapomenout ani na soudní judikaturu, ve které je této problematice věnovaná taktéž nemalá pozornost.

Mezi starší usnesení zabývající se touto otázkou patří např. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. července 2002. Ústavní soud ČR se zabýval mimo jiné povahou Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky a povahou jeho rozhodnutí. Bylo třeba odpovědět na otázku, zda nález rozhodčího soudu je rozhodnutí orgánu veřejné moci a zda rozhodčí soud nalézá právo. Ústavní soud ČR tehdy dospěl k názoru:

„Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávací ve smyslu § 585 obč.zák. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran.“¹⁰

Tento názor Ústavního soudu ČR jinými slovy říká, že rozhodčí soud rozhoduje na základě přenesení pravomocí přímo dotčených osob, kdy tyto osoby rozhodci svěřili z vlastní vůle možnost rozhodnout o jejich sporu. Rozhodce tedy nerozhoduje na základě delegace pravomoci od státu, ale od účastníků sporu. Z výše uvedeného usnesení Ústavního soudu ČR dále vyplývá, že spor rozhodují rozhodci, nikoliv rozhodčí soud a výsledkem takového rozhodování je nový závazkový vztah.

Předmětem posouzení Ústavním soudem ČR byla taktéž otázka, zda rozhodčí nález, v tomto případě Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, je rozhodnutím orgánu veřejné

⁹ Např. RABAN, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie č. 1, 2003; RŮŽIČKA, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie č. 5, 2003

¹⁰ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. července 2002

moci. V usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. července 2002 se Ústavní soud ČR vyjádřil k této otázce takto:

„Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky není orgánem veřejné moci, a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci ve smyslu cit. ustanovení Ústavy a zákona.“¹¹

S judikovaným pojetím však nesouhlasil například Lisse, který působí i jako rozhodce Rozhodčího soudu České republiky a Slovenské republiky při IAL SE.¹² Tento autor se v jednom ze svých mnoha článků vyjadřuje i k právní povaze rozhodčího řízení s odkazem na pojetí v judikatuře, kdy zároveň prezentuje i stanovisko tohoto Rozhodčího soudu České republiky a Slovenské republiky při IAL SE k pojetí právní povahy rozhodčího soudu judikovaného Ústavním soudem ČR. Lisse se neztotožňuje s tím, že rozhodci právo nenalézají, ale tvoří. A tedy nesouhlasí s pojetím, že rozhodnutí rozhodce je právním úkonem např. narovnáním, ale aktem aplikace práva, který má deklaratorní účinky. Svůj názor dále potvrzuje vlastnostmi rozhodčího nálezu, tedy jeho vykonatelností a tím, že je exekučním titulem.¹³ Nutno uvést, že výše uvedené pojetí prezentované Ústavním soudem ČR nepovažoval za udržitelné ani např. uznávaný odborník na Ústavní právo profesor K. Klíma.¹⁴

Judikované pojetí právní povahy rozhodčího řízení se opakovaně uvádělo i v dalších usneseních Ústavního soudu ČR poměrně dlouhou dobu a sám Ústavní soud ČR ve svých rozhodnutích na výše zmíněné usnesení poměrně pravidelně odkazoval, kupříkladu ještě v usnesení sp. zn. III. ÚS 32/06 ze dne 20. července 2006 nebo v usnesení sp. zn. III. ÚS 1425/09 ze dne 13. srpna 2009.

Do pojetí právní povahy rozhodčího řízení však přinesl změnu judikát Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011. Ústavní soud ČR v tomto

¹¹ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. července 2002

¹² Rozhodčí soud České republiky a Slovenské republiky při IAL SE je stálým rozhodčím soudem dle slovenského zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní. Více viz: www.rozhodcisoud.net

¹³ LISSE, L.: Pojďme proti mýtům aneb K otázce povahy rozhodčího řízení. Server www.epravo.cz, umístěno 16. června 2010 viz: www.epravo.cz/top/clanky/pojdme-proti-mytum-aneb-k-otazce-povahy-rozhodciho-rizeni-63170.html

¹⁴ Viz. KOCINA, J., POLÁČEK, B., A KOLEKTIV.: Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 13

nálezu mimo jiné uvádí, že v rozhodčím řízení rozhodce právo nalézá a současně Ústavní soud ČR v nálezu dále označuje rozhodce za „jiný rozhodující orgán“.¹⁵ Změna v nahlížení na danou problematiku oproti původnímu názoru Ústavního soudu ČR je tedy patrná na první pohled, což posléze kladně ohodnotil i, již zmíněný kritik předchozích názorů Ústavního soudu ČR, Lisse v jednom ze svých dalších článků, ve kterém reagoval na pozitivní posun v náhledu Ústavního soudu ČR.¹⁶

Nicméně další z autorů článků zabývajících se právní povahou rozhodčího řízení Vlastník upozorňuje na judikát Ústavního soudu ČR vydaný po nález sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011. Jedná se o nález sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. listopadu 2011, ve kterém, jak autor ve svém článku uvádí, Ústavní soud ČR se vrací k předchozímu pojetí.¹⁷

Jak je tedy z výše uvedeného na první pohled patrné, stále neexistuje v odborné veřejnosti shoda při určování právní povahy rozhodčího řízení, kdy jistou rozpolcenost lze vyzorovat i ze samotného rozhodování Ústavního soudu ČR.

1.3. Předmět rozhodčího řízení

Předmět neboli arbitrabilita rozhodčího řízení taktéž patří mezi stěžejní otázky rozhodčího řízení. Z předchozích kapitol již vyplynulo, že rozhodčí řízení je jedním z možných způsobů řešení sporů. S ohledem na to, že v rozhodčím řízení není možné rozhodovat o veškerých sporech, je nutné stanovit okruh sporů, které mohou být rozhodčím řízením řešeny. Základními ustanoveními k těmto otázkám jsou ustanovení §1, §2 odst. 1 a 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále též pod zkratkou ZRŘ).

¹⁵ Viz. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011

¹⁶ LISSE, L.: Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu. Server www.epravo.cz., umístěno dne 20.10.2011 viz: www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-ove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html

¹⁷ VLASTNÍK, J.: Právo na spravedlivý rozhodčí proces? Právní rozhledy, č. 1, 2012., str. 2

1.3.1. Pojem „arbitrabilita“

V teorii a praxi se lze často setkat s pojmem arbitrabilita ve vztahu k rozhodčímu řízení, a proto je nezbytné vědět, co tento pojem v sobě skrývá. Například Růžička o arbitrabilitě píše jako „o možnosti a oprávnění stran založit pravomoc rozhodců uzavřením rozhodčí smlouvy.“¹⁸ Rozehnalová pak arbitrabilitu vymezuje ze dvou pohledů. „Z pohledu procesního jde o přípustnost sporu k řešení před rozhodci. Z pohledu smluvního práva jde o dovolenost předmětu smlouvy.“¹⁹ Pojem arbitrability se tedy běžně v kruzích odborné veřejnosti zaměňuje s pojmem předmět rozhodčího řízení, příp. rozhodčí smlouvy.

Arbitrabilitu lze dále členit na arbitrabilitu objektivní a subjektivní, přičemž subjektivní arbitrabilita je vymezována v širším nebo užším pojetí. Rozehnalová říká, že subjektivní arbitrabilita určuje: „zda rozhodčí smlouva z pohledu určitého právního řádu či mezinárodně sjednocených norem splňuje ostatní náležitosti jím vyžadované tak, aby byla založena pravomoc určitého rozhodčího soudu či rozhodců a došlo následně k transferu pravomoci ze soudů státních na rozhodčí.“

²⁰ V tomto pojetí pod pojem „ostatní náležitosti“ vedle povoleného předmětu smlouvy, spadají i otázky subjektů a jejich způsobilosti a dále otázky obsahu rozhodčí smlouvy. Jako příklad užšího vymezení lze uvést definici Zahradníkové, která zastává názor, že: „Subjektivní arbitrabilita naproti tomu vymezuje okruh sporů z pohledu způsobilosti subjektů právních vztahů řešit své spory prostřednictvím rozhodčího řízení.“²¹ V tomto pojetí se pod subjektivní arbitrabilitou skrývá otázka způsobilosti subjektů.

Naproti tomu objektivní arbitrabilitu je možné definovat jako „okruh otázek připuštěných právním řádem k řešení před rozhodci.“²² Objektivní arbitrabilita tedy spočívá v určení druhů sporů, které lze vůbec obecně předložit k projednání

¹⁸ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 32

¹⁹ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 70

²⁰ ROZEHNALOVÁ, N.: Mezinárodní právo obchodní, II. Část, Řešení sporů. Brno: Masarykova univerzita, 1996, str. 27

²¹ LISSE, L., a kol.: Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2012, str. 210

²² ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 70

v rozhodčím řízení. Objektivní arbitrabilita jinými slovy vymezuje hranice pro arbitrabilitu subjektivní.

1.3.2. Vymezení arbitrabilních sporů

V českém právním řádu předmět rozhodčího řízení upravuje již zmiňovaný zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, novelizovaný zákonem č. 19/2012 Sb. V § 2 odst. 1 uvedeného zákona pak v návaznosti na § 1 se arbitrabilita upravuje takto:

„Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž tak stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).“

V následujícím odstavci je stanovena další podmínka, a to přípustnost v daném sporu uzavřít smír. Z uvedené úpravy se naskytuje velké množství otázek v souvislosti s tímto vymezením.

Pokud by bylo dané ustanovení postupně rozebráno, první na co v této souvislosti lze narazit, jsou majetkové spory. Za majetkové spory se považují například spory ze soukromoprávních vztahů, na základě kterých dochází k úplatnému převodu věcného, závazkového nebo jiného práva nebo majetkové hodnoty nebo spory z takových vztahů, ve kterých se jedná o koupi najaté věci, využitá práva nebo jiné majetkové hodnoty.²³

Z majetkových sporů, které lze projednat v rozhodčím řízení, jsou však vyloučeny majetkové spory v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů v rámci řízení o úpadku.²⁴

Vždy se musí jednat rovněž o spory, které spadají do pravomoci civilního soudu, kdy tento okruh je samozřejmě vymezen v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský

²³ Srov. STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, str. 625

²⁴ dle § 159 - § 164 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

soudní řád. Dle § 7 OSŘ jsou to spory z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují jiné orgány.

Novinkou v oblasti arbitrability, kterou přinesla novela zákona o rozhodčím řízení, zákon č. 19/2012 Sb., jsou pak majetkové spory, o kterých stanoví zvláštní zákon, že v nich lze uzavřít rozhodčí smlouvu. Zákon tedy umožňuje příp. rozšíření okruhů sporů pro rozhodčí řízení, avšak zákonnou formou. V souvislosti s touto novelizací byl novelizován i zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích. Tento „zvláštní“ zákon v § 127 odst. 6 zavádí možnost uzavřít rozhodčí smlouvu ve sporech uvedených v témže § 127 v odst. 1 - 4. Jedná se např. o spory vzniklé mezi osobami vykonávajícími komunikační činnosti, kdy tento zákon za komunikační činnosti považuje: zajišťování sítí elektronických komunikací, poskytování služeb elektronických komunikací a provozování přístrojů, a kdy zároveň se musí jednat o spory o plnění povinnosti k peněžitému plnění. Nutno podotknout v souvislosti s vymezením majetkových sporů, jakožto sporů, jejichž projednání musí spadat do pravomoci soudů, že výše uvedené spory nespádají do pravomoci soudů, tedy ačkoliv nesplňují základní podmínku pro spory, které mohou být řešeny v rozhodčím řízení, přesto je lze tímto způsobem řešit, stanoví-li to právě zvláštní právní předpis.²⁵

Při vymezení majetkových sporů v § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů však nelze zapomínat na jeho následující druhý odstavec, který dále modifikuje arbitrabilní majetkové spory na ty majetkové spory, ve kterých lze navíc uzavřít smír, což jak vyplývá z ustanovení § 99 občanského soudního řádu, lze, připouští-li to povaha věci. Zpravidla se jedná o spory, ve kterých jsou účastníci v typickém protikladném sporném postavení, a zákon jim dává možnost si daný právní vztah upravit dispozitivními úkony.²⁶ Například ve sporu z kupní smlouvy, je-li spornou výše kupní ceny, smír uzavřít nepochybně lze. Strany jsou v protikladném postavení a mohou si daný právní vztah upravit dispozitivními úkony. Naopak povaha věci nepřipouští uzavření smíru ve věcech osobního stavu, dále ve věcech, ve kterých může soud zahájit

²⁵ LISSE, L., A KOL.: Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2012, str. 215

²⁶ DRÁPAL, B., BUREŠ, J.: Občanský soudní řád I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 643

řízení i bez návrhu nebo kde je hmotným právem vyloučena dohoda, jakožto možnost vyřízení věci.²⁷ V těchto případech se jedná např. o otázky způsobilosti k právním úkonům, prohlášení za mrtvého nebo otázky rodinně-právní, jako např. spory o existenci či neexistenci manželství, spory o neplatnost manželství, rozvodové řízení nebo řízení ve věcech péče o nezletilé. Pokud jde o řízení ve věcech péče o nezletilé, zákon připouští například dohodu rodičů o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti, ta však musí být schválena soudem.²⁸

Na rozhraní arbitrovatelnosti se nachází spory z pracovněprávních vztahů. Pouze některé z nich lze projednat v rozhodčím řízení. Může se jednat toliko o spory, ve kterých jde o nárok majetkové povahy (náhrada škody či jiná majetková plnění z pracovněprávního vztahu).²⁹ Naopak ve věcech určení (ne)platnosti ukončení pracovního poměru rozhodčí smlouvu uzavřít nelze, jelikož nejde o majetkový nárok. Proti tomu náhradu škody s příp. výsledkem už však v rozhodčím řízení projednat lze.

Alespoň okrajově je zde nutné zmínit stěžejní část majetkových sporů, kterými jsou spory vyplývající ze spotřebitelských smluv. Těmto, ale i dalším problémům týkajícím se předmětu rozhodčího řízení bude v následujících částech této práce, pro jejich složitost věnována ještě značná pozornost.

1.4. Prameny rozhodčího řízení

1.4.1. „Pramen práva“

Pro vymezení pramenů rozhodčího řízení je nezbytné pochopit vůbec samotný pojem pramene práva. Pro upřesnění je vhodné sáhnout do literatury, která se věnuje základům práva. Gerloch vymezuje pojem pramen práva ve třech smyslech – formální, materiální, gnoseologické hledisko.³⁰

²⁷ DRÁPAL, B., BUREŠ, J.: Občanský soudní řád I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 643

²⁸ § 26 odst. 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

²⁹ BĚLOHLÁVEK, A., J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 130

³⁰ GERLOCH, A.: Teorie práva, 2. rozšířené vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2001, str. 67

„V případě pramenů práva ve formálním smyslu jde o formy, které obsahují právní normy, dodávají obsaženým v nich pravidlům charakter práva.“³¹

Formálním pramenem je tedy pouze to, co přímo stát stanoví jako právní normu, která je obecně závazná pro všechny.

V materiálním smyslu se jedná o zdroj obsahu práva³², resp. o potřeby společnosti, které vzbuzují nezbytnost určitou otázku upravit právní normou.

Gerloch ještě uvádí gnoseologické pojetí pramene práva. Toto pojetí označuje za širší než pojetí formální, jelikož dle jeho mínění do této kategorie spadají vedle právních předpisů i rozhodnutí orgánů veřejné moci individuální povahy, zejména soudní judikatura, smlouvy, právní literatura, apod.³³

Knapp prameny práva dále člení na objektivní a subjektivní, přičemž objektivní prameny práva tvoří výše definované formální a materiální prameny a subjektivní prameny jsou pak tvořeny právními skutečnostmi.³⁴

Český právní řád je tvořen prameny ve formálním pojetí, a tedy i prameny rozhodčího řízení je nutné vymezit ve formálním smyslu.

1.4.2. Vnitrostátní úprava

Nejdůležitějším pramenem rozhodčího řízení je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Tento zákon upravuje rozhodčí řízení obecně. V souvislosti s tímto právním předpisem však nelze opomenout zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, což vyplývá z ustanovení § 30 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve kterém je upraveno přiměřené použití občanského soudního řádu.

Dále je třeba uvést zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č.

³¹ GERLOCH, A.: Teorie práva, 2. rozšířené vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2001, str. 67

³² GERLOCH, A.: Teorie práva, 2. rozšířené vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2001, str. 67

³³ GERLOCH, A.: Teorie práva, 2. rozšířené vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2001, str. 67

³⁴ Více viz: KNAPP, V.: Teorie práva. Praha: C.H.BECK, 1995, str. 129-130

301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb. Od účinnosti tohoto zákona dostal rozhodčí soud název Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

V České republice mezi stálé rozhodčí soudy patří i Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a dále Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno. Proto je potřeba mezi prameny rozhodčího řízení zařadit i zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách a zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů. Každý rozhodčí soud má dále svůj Řád a Statut, ve kterém je blíže vymezena činnost rozhodčího soudu.

Mezi další prameny lze zařadit například zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

1.4.3. Mezinárodní úprava

Problematika rozhodčího řízení je upravena i v řadě mezinárodních dokumentů. A proto je třeba zmínit aspoň některé z nich, kterými je Česká republika vázána:

- Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z roku 1923, v našem právním řádu vydaný pod č. 191/1931 Sb.,
- Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1923, ve Sbírce zákonů pod č. 192/1931 Sb.,
- Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958 ve vyhlášce ministra zahraničních věcí pod č. 74/1959 Sb.,
- Evropská úmluva o obchodní arbitráži z roku 1961 ve vyhlášce ministra zahraničních věcí pod č. 176/1964 Sb.,
- Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 ve vyhlášce č. 420/1992 Sb.

Řada států našla inspiraci v dokumentu Vzorový zákon UNICITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži vypracovaný Komisí OSN v roce 1985, ze kterého tedy i Česká republika některá ustanovení do svých právních předpisů převzala.

1.5. Druhy rozhodčího řízení

Jak již z výše uvedeného patrně částečně vyplynulo, v dnešní moderní době lze civilní spory fyzických nebo právnických osob řešit i jiným způsobem, než jen prostřednictvím civilního soudu, kdy osoby mohou při rozřešení svých sporů využít i služeb jiného (myšleno odlišného od sporných stran), nestranného subjektu soukromého práva. *„Takový způsob řešení právního sporu pak pro zúčastněné strany představuje další možnost – alternativu – vůči soudnímu řízení. Proto jsou tyto způsoby řešení sporů nazývány alternativními metodami řešení sporů (alternative disputes resolution, ADR).“*³⁵

Nicméně nejenže existuje více možností, jak spory řešit, dokonce i samotný pojem rozhodčího řízení je možné diferencovat podle různých kritérií.

1.5.1. Řízení ad hoc vs. Institucionální řízení

Mezi základní členění rozhodčího řízení patří dělení na rozhodčí řízení ad hoc a institucionální. *„O rozhodčí řízení ad hoc se jedná tehdy, jestliže se strany dohodnou na tom, že jejich spor bude projednáván jedním nebo několika rozhodci, které si strany samy vyberou nebo které jmenuje k tomu oprávněná osoba.“*³⁶ Strany si mohou vybrat jakoukoliv osobu za předpokladu, že osoba splňuje podmínky rozhodcovské způsobilosti. Tento způsob ale předpokládá vůbec ochotu stran shodnout se na osobě rozhodce. Tyto osoby, pokud se shodnou na volbě rozhodce/rozhodců, si dále určí též pravidla, dle kterých rozhodčí řízení

³⁵ WINTEROVÁ, A.: Civilní právo procesní, 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, str. 635

³⁶ RŮŽIČKA, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 28

proběhne. Je tedy možné, aby se osoby dohodly na svých pravidlech, dle kterých bude rozhodce jejich spor rozhodovat, avšak pod jednou podmínkou, strany musí vzít vždy v úvahu kogentní ustanovení právních předpisů, od kterých se rozhodci nemohou odchýlit, ani pokud by si to strany sjednaly.

Naopak institucionální rozhodčí řízení poskytuje možnost spor vyřešit prostřednictvím stálé rozhodčí instituce neboli stálého rozhodčího soudu. Takové rozhodčí soudy disponují seznamy rozhodců a mají svůj řád a statut. Jejich výhodou oproti řízení ad hoc je např. vyšší míra předvídatosti nebo i předem jasný procesní postup a naopak jejich nevýhodu lze spatřovat často ve vyšších nákladech, které vznikají stranám, nebo v časově náročnějším rozhodčím řízení.³⁷

Každý stát má svoji úpravu podmínek vzniku stálých rozhodčích soudů. V českém právním řádu stálý rozhodčí soud může vzniknout pouze ze zákona. „*Tím ovšem stálý rozhodčí soud neztrácí charakter soukromoprávního subjektu, tj. nejedná se o orgán veřejné moci*“³⁸ V České republice v současné době působí tři stálé rozhodčí soudy. Jedná se o Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a dále Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno. Novela č. 19/2012 Sb. k tomu zavedla zákaz označení jiných rozhodčích institucí či center takovým způsobem, který by mohl vzbudit klamavou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud.

1.5.2. Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení

Dále lze rozhodčí řízení členit na rozhodčí řízení vnitrostátní (typicky mezi osobami českého práva na území ČR) a rozhodčí řízení mezinárodní, neboli také mezinárodní obchodní arbitráž. „*Mezinárodní obchodní arbitráž lze vymezit jako způsob řešení sporů o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku, kdy na základě existence smlouvy (rozhodčí smlouvy), strany předkládají svůj spor k rozhodnutí tribunálu zvoleného rozhodčího soudu nebo rozhodci či rozhodcům*

³⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, R.: Institucionální rozhodčí řízení I. část. Obchodní právo č. 1, 2007, str. 9

³⁸ BĚLOHLÁVEK, A, J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 450

*určeným pouze pro řešení daného sporu.*³⁹ O mezinárodní rozhodčí řízení se bude jednat např. v případě uzavření rozhodčí smlouvy mezi společnostmi v ČR a dalšími společnostmi v Německu, které spolu obchodují a pro případné spory uzavřou rozhodčí smlouvu. Jedná se tedy o přesah hranic jednoho státu. O rozhodčích smlouvách s mezinárodním prvkem však bude více pojednáno v následující části této diplomové práce.

1.5.3. Obligatorní a fakultativní rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení však lze diferenciovat i dle jiných, než doposud uvedených kritérií. Takovýmto teoretickým dělicím kritériem je např. nutnost mít rozhodčí smlouvu, pomocí které lze rozhodčí řízení členit na fakultativní a obligatorní.

O fakultativní rozhodčí řízení se jedná v situacích, kdy se strany samy rozhodnou, že jejich spor nerozhodne soud, ale rozhodce. To znamená, že možnost rozhodčího řízení je otázkou jejich svobodné volby, kterou projevují uzavřením rozhodčí smlouvy.

Naopak o obligatorní rozhodčí řízení se bude jednat v případě, pokud není třeba zvlášť uzavírat rozhodčí smlouvu, neboť je právním předpisem stanoveno, že vznikne-li v budoucnu mezi stranami spor, strany se budou muset podrobit při jeho řešení rozhodování instituce od civilních soudů odlišné (v podstatě jde tedy o jakési vyloučení pravomoci civilních soudů a svěření rozhodování o určitých sporech jiným institucím). Nutno však poznamenat, že: *„Žádný český právní předpis nestanoví obligatorní rozhodčí řízení (mám na mysli rozhodčí řízení, kterému je věnována tato publikace, ne však např. rozhodčí řízení podle Arbitrážního řádu ČSLH).*⁴⁰ Naopak některé mezinárodní smlouvy zavádí obligatorní rozhodčí řízení jako způsob řešení vzniklého sporu.

³⁹ ROZEHNALOVÁ, N.: Mezinárodní právo obchodní, II. Část, Řešení sporů. Brno: Masarykova univerzita, 1996, str. 17

⁴⁰ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 31

1.6. Průběh rozhodčího řízení

V následující kapitole této práce bude věnován prostor průběhu rozhodčího řízení. Tato pomyslná zastávka však bude pouze jakýmsi velmi zjednodušeným pohledem na tuto problematiku, který má posloužit pouze pro základní představu, nikoliv jako vyčerpávající popis průběhu tohoto alternativního způsobu řešení civilních sporů. Cílem této práce totiž není prvotně úprava průběhu rozhodčího řízení, ale jiné aspekty. I přes výše uvedené je však potřeba alespoň v základních obrysech průběh rozhodčího řízení nastínit.

Základním předpokladem rozhodčího řízení je rozhodčí smlouva. Rozhodčí smlouvou se ale nezahajuje samotné rozhodčí řízení. „*Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci.*“⁴¹ Strany již v této chvíli musí mít ustanoveného jednoho či více rozhodců v případě rozhodčího řízení ad hoc. Dohodly-li se strany, že spor předloží stálému rozhodčímu soudu, pak tedy dochází k zahájení řízení okamžikem doručení žaloby tomuto rozhodčímu soudu. Náležitosti žaloby už však v zákoně uvedené nejsou. V případě volby stálého rozhodčího soudu jsou náležitosti stanoveny v jeho řádu či statutu⁴² a je třeba je dodržet. Komplikovanější je to v případě řízení ad hoc. Pak jak uvádí Rozehnalová: „*v případě řízení ad hoc je nutné přímo přiměřeně použít OSŘ (§ 30).*“⁴³

Podaná žaloba pak má právní účinky jako žaloba u soudu. Účinky jsou dvojího druhu. Jednak hmotněprávní a jednak procesněprávní. „*Hmotněprávní účinky návrhu na zahájení rozhodčího řízení (žaloby) spočívají především ve stavení lhůt.*“⁴⁴ Staví se promlčecí i prekluzivní lhůty. „*Procesněprávní účinky zahájení rozhodčího řízení spočívají především ve vzniku překážky zahájeného řízení (litispendence) a střetu pravomoci rozhodců s pravomocí soudu.*“⁴⁵

⁴¹ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, § 14 odst. 1

⁴² Např. v případě volby Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky se použije Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

⁴³ ROZEHNALOVÁ N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 153

⁴⁴ STAVINHOVÁ, J.: Občanské právo procesní, Řízení o výkon rozhodnutí, Řízení konkursní a vykonávací, Řízení rozhodčí. Brno: Doplněk, 1997, str. 141

⁴⁵ STAVINHOVÁ, J.: Občanské právo procesní: Řízení o výkon rozhodnutí, Řízení konkursní a vykonávací, Řízení rozhodčí. Brno: Doplněk, 1997, str. 141

Zákon dále poskytuje možnost rozhodců zkoumat svoji pravomoc v daném sporu. V případě, že daný spor nemůže být například předmětem rozhodčího řízení, rozhodce řízení usnesením zastaví. Tím však není dotčena možnost stran spor následně předložit soudu.

Průběh rozhodčího řízení pak strany mohou z velké části samy stanovit, pokud spor nepředloží rozhodčímu soudu, neboť rozhodčí soudy mají proces dosti podrobně upraven ve svých předpisech. Pokud nevyužijí možnosti se na postupu dohodnout, zákon poskytuje rozhodcům oprávnění postupovat způsobem, který považují za vhodný. Ačkoliv rozhodci závazně rozhodují spor účastníků jako soud, nemají však všechny právní prostředky, kterých může soud využít. Nejčastěji se jako příklad uvádí vydání předběžného opatření. Takové úkony pak provede soud na základě dožádání rozhodce.

Rozhodčí řízení zpravidla končí nabytím právní moci rozhodčího nálezu. „*O věci samé, tj. předmětu sporu projednávaném v rozhodčí řízení musí být rozhodnuto formou tzv. rozhodčího nálezu. Jde vlastně o konečné rozhodnutí rozhodce či rozhodců. Zákon přiznává rozhodčímu nálezu stejné právní účinky, jaké má rozsudek soudu.*“⁴⁶

Rozhodčí nález musí mít náležitosti požadované zákonem. Mezi nejdůležitější náležitosti uvedené v zákoně patří určitost výroku a odůvodnění. Odůvodnění však být nemusí, dohodnou-li se tak na tom strany. V případě nálezu ve spotřebitelském sporu je obligatorní složkou nejen odůvodnění, ale i poučení o právu podat návrh na zrušení nálezu u soudu. Rozhodčí nález musí mít písemnou formu, musí obsahovat datum a místo vydání a musí být též podepsán alespoň většinou rozhodců. Na tomto nálezu, který musí být doručen stranám, se pak ještě vyznačí doložka o právní moci. Vykonatelný rozhodčí nález je exekucním titulem ve smyslu zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 274. Při samotném rozhodování o sporu v rozhodčím nálezu se rozhodce řídí hmotným právem, které se vztahuje na daný spor. Sjedná-li si to strany v rozhodčí smlouvě, rozhodce rozhodne i podle zásad spravedlnosti s výjimkou sporů ze spotřebitelských smluv.

⁴⁶ STAVINOHOVÁ, J.: Občanské právo procesní: Řízení o výkon rozhodnutí, Řízení konkursní a vykonávací, Řízení rozhodčí. Brno: Doplněk, 1997, str. 145

Rozhodčí řízení však může vedle pravomocného rozhodčího nálezu skončit i jiným způsobem, a to vydáním usnesení (např. vydáním usnesení o zastavení rozhodčího řízení).⁴⁷

Jak již bylo dříve uvedeno, rozhodčí řízení je v zásadě jednoinstanční. S jednoinstančností se často spojuje výhoda rozhodčího řízení po finanční stránce. „*To může být ale relativní, protože zejména u zahraničních rozhodčích soudů jsou poplatky značně vysoké. Řízení rozhodčí může být dražší než řízení soudní.*“⁴⁸

Vydáním rozhodčího nálezu tedy řízení v zásadě končí a není možné podat odvolání. Strany si ale mohou v rozhodčí smlouvě upravit možnost přezkumu rozhodčího nálezu. „*Dohoda účastníků musí v takovém případě vždy ovšem stanovit bližší podmínky opravného rozhodčího řízení.*“⁴⁹

1.7. Zrušení rozhodčího nálezu soudem

V případě nesouhlasu jedné ze stran s rozhodčím nálezem se lze za stanovených podmínek ještě domáhat zrušení rozhodčího nálezu před soudem. Nutno podotknout, že v případě domáhání se zrušení rozhodčího nálezu před soudem se však nejedná o opravný prostředek. Účelem je pouze přezkum základních podmínek rozhodčího řízení, a ne přezkum správnosti rozhodnutí v rozhodčím nálezu.⁵⁰ Základním předpokladem je podání takového návrhu do 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu straně, která toto podání činí. „*Avšak i kdyby nebyl návrh na zrušení rozhodčího nálezu podán (případně nebyl podán včas), existuje ještě možnost domáhat se zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí (tj. rozhodčího nálezu) z důvodu jeho některých vad.*“⁵¹ Je však nutno zmínit, že domáhat se

⁴⁷ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, str. 638

⁴⁸ ONDŘEJ, J.: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní, 4. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 445

⁴⁹ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, str. 639

⁵⁰ Srov. BĚLOHLÁVEK, A., J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1060 - 1061

⁵¹ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O.: Občanské právo procesní, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 403

zrušení rozhodčího nálezů soudem lze pouze v případě, že takový náleze byl vydán na území České republiky.⁵²

Důvody možného zrušení jsou taxativně uvedeny v § 31 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a jsou následující:

- byl-li rozhodčí náleze vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu (daná věc nemůže být předmětem rozhodčího řízení, resp. není splněna podmínka objektivní arbitrability),
- rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná nebo byla zrušena, anebo se na danou věc nevztahuje (není-li např. splněna písemná forma pro rozhodčí smlouvu. Soud v takovém případě zkoumá, zda byl tento důvod uplatněn již v rozhodčím řízení a ještě dříve než účastník, uplatňující tento důvod, začal ve věci konat. Není-li toto splněno, soud návrh na zrušení zamítne. Výjimku pak tvoří spory ze spotřebitelských smluv, které budou podrobněji rozebrány v části třetí této diplomové práce),
- ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování nebo neměl způsobilost být rozhodcem (např. rozhodl-li v dané věci jiný rozhodce než ten, který byl stranami ustanoven. I pro tento důvod platí podmínka uplatnění tohoto důvodu účastníkem, ještě než začal jednat ve věci před rozhodcem/rozhodci, opět s výjimkou spotřebitelských sporů),
- rozhodčí náleze nebyl usnesen většinou rozhodců (neuplatní se v případě, že byl ustanoven pouze jeden rozhodce),
- straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat (např. nebyly-li straně doručovány písemnosti nebo jí nebylo oznámeno konání ústního jednání),
- rozhodčí náleze odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,

⁵² Srov. BĚLOHLÁVEK, A., J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1064

- zjistí se, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení (důvody pro obnovu jsou vymezeny v § 228 odst. 1 písm. a) a b) občanské soudního řádu).

Novelou č. 19/2012 Sb., byly zavedeny další speciální důvody zrušení rozhodčího nálezu soudem, byl-li takový rozhodčí nález vydán ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv. Tyto však budou rozebrány v části „Rozhodčí smlouva ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv“.

Rozhoduje-li soud o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, má dvě možnosti jak ve věci rozhodnout. Návrh zamítne, není-li naplněn jeden z výše uvedených důvodů nebo rozhodčí nález zruší. V případě zrušení rozhodčího nálezu pak pro další postup bude rozhodující důvod, pro který byl zrušen. Bude-li dle § 34 odst. 1 ZRŘ rozhodčí nález zrušen pro nedostatek objektivní arbitrability dle § 31 písm. a), pro neplatnost rozhodčí smlouvy z jiných důvodů či neexistenci rozhodčí smlouvy dle § 31 písm. b) nebo z důvodů speciálně stanovených pro rozhodčí nálezy ve spotřebitelských sporech v § 31 písm. g) a písm. h), věc již nelze projednat v rozhodčím řízení. Na návrh jedné ze stran pak v takové věci bude pokračovat soud a v dané věci rozhodne.

Při zrušení rozhodčího nálezu podle § 34 odstavce 2 ZRŘ upravující zrušení z jiných důvodů než uvedených v § 31 písm. a) a b), resp. pro nedostatek objektivní arbitrability nebo pro neplatnost rozhodčí smlouvy z jiných důvodů, se ponechává samotná rozhodčí smlouva v platnosti. V takových případech je věc opětovně projednávána v rozhodčím řízení. „*Z nového projednání a rozhodování sporu v rozhodčím řízení jsou však podle § 34 odst. 2 ZRŘ vyloučeni rozhodci, kteří vydali zrušený rozhodčí nález.*“⁵³ Mezi odstavcem prvním a druhým § 31 ZRŘ však vyplývá jistý rozpor. Zatímco v prvním odstavci jsou vyjmenovány čtyři důvody (zmíněné v předchozím odstavci této kapitoly), druhý odstavec pak říká pouze: „*Zruší-li soud rozhodčí nález z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti.*“ Zatímco v odstavci prvním jsou uvedeny čtyři důvody zrušení rozhodčího nálezu (pod písm. a), b), g), h), vedoucí k tomu, že takovýto spor je nadále projednáván v soudním řízení,

⁵³ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 186

odstavec druhý říká, že všechny ostatní důvody pro zrušení rozhodčího nálezu kromě písm. a) a b), vedou sice ke zrušení rozhodčího nálezu, ale rozhodčí smlouvu ponechávají v platnosti. Dochází tedy k paradoxní situaci, kdy první odstavec přímo stanovuje, že při zrušení dle písm. g) a h) další rozhodování se bude odehrávat před civilním soudem a druhý odstavec nepřímou říká, že v takovém případě naopak rozhodčí smlouva zůstává v platnosti, a tedy věc bude řešit dále rozhodčí soud.

Na tuto situaci upozorňuje i komentář k zákonu o rozhodčím řízení, který říká, že se jedná o legislativní chybu. „*Jde tedy o zjevnou chybu, která ovšem vznikla v legislativním procesu a byla známa vlastně od počátku projednávání vládního návrhu v PS PČR.*“⁵⁴

Jak již bylo v této kapitole zmíněno, pokud návrh na zrušení nebude podán nebo bude podán opožděně, lze se ještě z důvodů některých vad rozhodčího nálezu domáhat zastavení výkonu rozhodnutí, a to bez ohledu na tříměsíční lhůtu, která je stanovena pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. Jednou z takových vad je například nedostatek objektivní arbitrability. Soud pak výkon rozhodnutí přeruší a uloží straně, která se zastavení výkonu domáhá, aby do 30 dnů podala u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu.⁵⁵ Pokud tak strana v této lhůtě neučiní, ve výkonu rozhodnutí bude pokračováno dál.

1.8. Srovnání s civilním procesem

Rozhodčí řízení se považuje za zvláštní druh civilního procesu. Samotnou definici pojmu „civilního procesu“ lze nalézt v mnoha publikacích. „*Civilním procesem se rozumí postup justičních orgánů směřujících k tomu, aby autoritativně rozhodly v civilněprávních věcech na základě zákonů je upravujících.*“⁵⁶ Nebo také: „*Velmi stručně řečeno, jde o postup soudu a účastníků při vzniku či realizaci*

⁵⁴ BĚLOHLÁVEK, A., J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1193

⁵⁵ § 35 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

⁵⁶ SCHELLEOVÁ, I.: Český civilní proces. Praha: Linde, 1997, str. 24

*individuálního právního aktu, neboli aktu aplikace práva, o postup, který je upraven normami občanského procesního práva.*⁵⁷

Ačkoliv se rozhodčí řízení pokládá za zvláštní druh civilního procesu a nepochybně najdeme spoustu společných znaků, musíme si ale uvědomit i jejich vzájemné odlišnosti.

Jak v civilním procesu, tak i v rozhodčím řízení je cílem ve věci rozhodnout, a tedy konkrétní spor vyřešit. V obou případech jako třetí subjekt vystupuje autorita, která má pravomoc v dané věci závazně rozhodnout. V civilním procesu je tím subjektem soud. V rozhodčím řízení půjde o subjekt soukromoprávního charakteru. Oba procesy spojují mnohé shodné zásady, které je ovládají. Například zásada rovnosti, zásady dispoziční, zásada projednací, zásada volného hodnocení důkazů a další. Např. zásada veřejnosti zakotvená již v Ústavě ČR se však uplatňuje pouze v soudním řízení, přičemž naopak rozhodčí řízení se koná zásadně neveřejně, což je výslovně stanoveno v § 19 odst. 3 ZRŘ.

Pro vzájemný vztah soudního řízení a rozhodčího řízení je důležité ustanovení obsažené v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Konkrétně se jedná o §106. Toto ustanovení upravuje jednu z překážek konání řízení před soudem. V případě, že existuje rozhodčí smlouva a žalovaný vznesl námitku, soud k této námitce řízení zastaví. Soud však k této skutečnosti nepřihlíží ex officio tedy z úřední povinnosti, ale pouze pokud žalovaný tuto námitku vznesl nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. A naopak, pokud žalovaný námitku nevznesl nebo ji vznesl později, řízení před soudem se konat bude.⁵⁸

⁵⁷ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O.: Občanské právo procesní, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 45

⁵⁸ Viz: DRÁPAL, B., BUREŠ, J.: Občanský soudní řád I, Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 713 - 714

1.9. Výhody rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je v současné době velmi rozšířenou alternativou řešení sporů. Mnoho lidí v tomto způsobu řešení sporů dnes vidí velké množství výhod oproti soudnímu řízení, a proto se lidé čím dál tím častěji vydávají při hledání spravedlnosti cestou rozhodčího řízení.

Předně je třeba zmínit neformálnost rozhodčího řízení, kterou někteří lidé mohou považovat za výhodu oproti velice formálnímu civilnímu řízení před soudy. Strany si dále v řízení před rozhodci mohou samy určit, kdo v jejich věci rozhodne, což se jako obzvlášť výhodné může projevit v některých nesnadných případech, např. na poli mezinárodního práva: *„Sporné strany jsou oprávněny zvolit si za rozhodce osoby, které jsou zvláště odborně způsobilé pro posouzení složitých otázek z oblasti mezinárodního obchodního styku.“*⁵⁹ Dále se strany mohou dohodnout na pravidlech, která určí průběh rozhodčího řízení v jejich věci, kdy např. velkým rozdílem oproti soudnímu procesu je možnost stran povolit rozhodci, aby rozhodl podle zásad spravedlnosti, tedy nikoliv pouze dle platného práva. Rozhodování podle zásad spravedlnosti však nelze použít ve sporech ze spotřebitelských smluv, jak již bylo upozorněno v kapitole „Průběh rozhodčího řízení“.

Další výhodou, která je dnes v této hektické době stále aktuálnější, je rychlejší proces i díky tomu, že až na sjednané výjimky, je rozhodčí řízení jednoinstanční. V současné době s ohledem na délku některých soudních řízení je toto hledisko dosti zásadní. *„Požadavek rychlého vyřešení sporné záležitosti se stává pro účastníky sporu prioritním nejen při řešení obchodněprávních záležitostí, ale také věcí občanskoprávních.“*⁶⁰

Výhodu lze spatřovat i v neveřejnosti rozhodčího řízení. Jelikož se rozhodčí řízení mnohdy koná v obchodních věcech, strany jako právnické osoby podnikající v určitém prostředí a užívající jisté „know-how“, mají v některých situacích

⁵⁹ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., ZUNT, V.: Úvod do studia českého práva mezinárodního obchodu. Plzeň: Vydavatelství ZČU, 1997, str. 216

⁶⁰ STAVINOHOVÁ, J.: Občanské právo procesní, Řízení o výkon rozhodnutí, Řízení konkursní a vykonávací, Řízení rozhodčí. Brno: Doplněk, 1997, str. 130

zajisté zájem, aby různé informace o jejich právnických osobách či jejich obchodních tajemstvích byly uchovány v tajnosti.

Např. Bělohávek dále vidí výhodu rozhodčího řízení ve volbě místa konání, když říká: „*Kromě toho vhodnou volbou místa řízení lze například zamezit i tomu, aby mohl být rozhodčí nález vůbec zrušen.*“⁶¹ Jako příklad takového místa uvádí Belgie. V případě, že rozhodčí nález byl vydán mezi subjekty nemající užší vztah k Belgii, pak ho dle tamních předpisů zrušit nelze.

Další výhody lze spatřovat v možnosti výběru sudiště, ovlivnění výše nákladů řízení, mlčenlivost rozhodců.⁶²

1.10. Nevýhody rozhodčího řízení

Každý institut má samozřejmě nejen své výhody, ale i nevýhody. Není tomu jinak ani v případě rozhodčího řízení.

V odborné literatuře⁶³ se lze nejčastěji setkat s těmito nevýhodami:

- rozhodce nemá pravomoc donutit strany ke spolupráci,
- strany nemají prostředky domáhání se vydání rozhodčího nálezu v případě, že rozhodce otál s vydáním rozhodčího nálezu,
- rychlost rozhodčího řízení se řadí mezi výhody, ale strana, která nemá zájem na projednání sporu v rozhodčím řízení, může uměle natahovat a oddalovat rozhodčí řízení. „*To se může projevit jak napadáním platnosti*

⁶¹ BĚLOHLÁVEK, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie č. 2, 2006, str. 19

⁶² KLEIN, B.: Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. Právní fórum č. 4, 2008, str. 128-133

⁶³ Např. ROZEHNALOVÁ N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002; RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005

rozhodčí smlouvy, tak i vyhýbáním se řízení, oddalováním projednání sporu apod. ⁶⁴

Dle Bělohlávka se ale řada nevýhod dá eliminovat. „Řada momentů souvisejících s rozhodčím řízením, které jsou někdy označovány jako jeho nevýhody, tak souvisí s nedostatky rozhodčí smlouvy, neboť je to právě rozhodčí smlouva, v níž je možno sjednat otázky způsobu vedení a řešení sporu před rozhodci.“ ⁶⁵

Strany by tedy při sjednávání rozhodčí smlouvy měly již dopředu zvažovat okolnosti případně v budoucnu vzniklého sporu. A mnohem více pozornosti by měly věnovat rozhodčí smlouvě, pokud k řešení sporu nevybraly stálý rozhodčí soud.

Tímto bylo alespoň v základních obrysech zjednodušeně nastíněno rozhodčí řízení. V následujících dvou částech této práce bude věnováno více prostoru konkrétnímu institutu důležitému pro rozhodčí řízení. Tímto institutem je rozhodčí smlouva.

⁶⁴ ROZEHNALOVÁ N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 43

⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie č. 2, 2006, str. 20

ČÁST 2. ROZHODČÍ SMLOUVA JAKO PŘEDPOKLAD ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

2.1. Pojem rozhodčí smlouvy

Po stručném vymezení rozhodčího řízení, jakožto v dnešní době neustále významově narůstajícího právního institutu, je třeba prozkoumat jeho pomyslný „stavební kámen“. Tímto je již mnohokrát zmiňovaná rozhodčí smlouva, jakožto předpoklad rozhodčího řízení.

2.1.1. Rozhodčí smlouva

V odborné literatuře je možné nalézt mnoho definic rozhodčí smlouvy. „*Rozhodčí smlouva (Schiedsvereinbarung, convention de l'arbitrage, arbitration agreement) je ujednání přesunující pravomoc k rozhodnutí existujícího/existujících nebo v budoucnu vzniklého/vzniklých sporů/ů na rozhodce (rozhodčí soud).*“⁶⁶ Nebo další definice zní: „*Rozhodčí smlouvu je možné vymezit jako dvoustranný právní akt, jehož účelem je přenos jurisdikce ze soudů státních na soudy rozhodčí.*“⁶⁷ A ještě z jiného pohledu: „*Legislativa při konstrukci rozhodčí smlouvy zachovala klasičtější konstrukci smlouvy jako právního institutu, jímž strany své vzniklé nebo v budoucnu vzniklé spory vylučují z pravomoci soudů a svěřují jejich projednání a rozhodování do pravomoci rozhodců.*“⁶⁸ Ze všech uvedených definic, tedy nejen z definice „rozhodčí smlouvy“, ale i z definice samotné „smlouvy“, lze rozhodčí smlouvu chápat jako dvoustranné či vícestranné ujednání, které strany uzavírají na základě svobodného projevu vůle a kterým stanovují, že chtějí, aby jejich případný spor byl vyřešen soukromoprávní osobou, nikoliv soudem.

⁶⁶ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 60

⁶⁷ ROZEHNALOVÁ, N.: Mezinárodní právo obchodní, II. Část, Řešení sporů. Brno: Masarykova univerzita, 1996, str. 25

⁶⁸ SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I.: Rozhodčí řízení. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002, str. 48

Uzavřením rozhodčí smlouvy tedy nepochybně vzniká právní vztah mezi osobami, které si ji sjednaly. A jako každý jiný právní vztah, i tento musí mít tři znaky, a to minimálně dva subjekty, objekt a obsah.⁶⁹ Každému z těchto znaků bude v této práci ještě později věnován samostatný prostor v následujících kapitolách této části.

2.1.2. Účinky rozhodčí smlouvy

Je však potřeba si nejprve uvědomit, co vlastně rozhodčí smlouva způsobí, resp. jaké má účinky. „*Jejím uzavřením dochází k derogaci jurisdikce obecných (státních) soudů (rozhodčí smlouvou se totiž vylučuje jejich pravomoc)*“⁷⁰, jak ostatně vyplývá i z § 106 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Toto ustanovení upravuje uplatnění námítky nepřislušnosti soudu v případě, že žalobce podal žalobu civilnímu soudu, nicméně pouhá existence rozhodčí smlouvy ještě nutně neznamena, že spor nelze projednat před soudem.⁷¹ O tom již ale bylo pojednáno v předchozí části v kapitole „Srovnání s civilním procesem“.

Je potřeba si však uvědomit i další důležitý účinek rozhodčí smlouvy, a to ve vztahu k případným právním nástupcům. „*Rozhodčí smlouva váže i právní nástupce smluvních stran, pakliže takové nástupnictví smluvní strany nevyloučí přímo v rozhodčí smlouvě.*“⁷² Jako příklad takového právního nástupnictví Růžička uvádí postoupení pohledávky z kupní smlouvy, která obsahuje ujednání o řešení příp. sporu v rozhodčím řízení.⁷³ V takovém případě v budoucnu vzniklý spor bude opět rozhodován v rozhodčím řízení, pakliže na to některá ze stran upozorní, a to i přesto, že druhá ze stran osobně rozhodčí smlouvu nepodepsala. I o právním nástupnictví však ještě bude podrobněji pojednáno v kapitole „Subjekty rozhodčí smlouvy“.

⁶⁹ Srov. GERLOCH, A.: Teorie práva, 2. rozšířené vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2001, str. 138

⁷⁰ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 36

⁷¹ viz odkaz 20

⁷² RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 37

⁷³ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 37

2.2. Právní povaha rozhodčí smlouvy

Po vysvětlení pojmu rozhodčí smlouvy je dále nezbytné se pozastavit u její právní povahy. Během seznamování se s různou odbornou literaturou a články k dané problematice, lze zjistit, že na právní povahu se nahlíží z různých hledisek a tedy nutno zdůraznit, že ve věci právní povahy doposud nepanuje v odborné veřejnosti shoda a lze se setkat s velkým množstvím rozdílných názorů, z nichž některé je potřeba si uvést.

Dokud nebylo právo vnitřně diferencováno na hmotnou a procesní část, situace byla v určování právní povahy některých pojmů výrazně jednodušší než dnes. „*Ještě v polovině století devatenáctého bylo právo hmotné a procesní považováno za jediný celek, jehož právní povaha je plně určována občanským právem hmotným.*“⁷⁴

Dnes, když je právo dle výše zmíněného vzoru členěno, je často potřeba také určit právní povahu některých právních pojmů, neboť právě právní povaha má vliv na jednotlivé vlastnosti toho či onoho právního pojmu.

V některých případech bývá právní povaha určitého pojmu jednoznačná a většina odborné veřejnosti se na ní shodne, jindy však naopak je nejednoznačná a subsumpce určitého pojmu pod kategorie hmotněprávní nebo procesněprávní, působí v odborné veřejnosti spory a nejednotu.

Bohužel druhá z výše uvedených možností nastává z části právě v případě určování právní povahy rozhodčí doložky. Pro určení zda konkrétní právní úkon má hmotněprávní či procesněprávní povahu jsou však rozhodující základní obsahová kritéria a ne to, zda je to upravené v procesním či hmotném právu.⁷⁵

V rámci této problematiky se tedy často vedou pře, zda rozhodčí smlouva je smlouvou hmotněprávní povahy nebo naopak procesněprávní, případně zda je rozhodčí smlouva něčím na pomezí, tedy tzv. smlouvou smíšené povahy. „*Otázky procesněprávního, smíšeného či hmotněprávního charakteru rozhodčí smlouvy*

⁷⁴ MACUR, J.: Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného. Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 8

⁷⁵ MACUR, J.: Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného. Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 9

*ponechávaly donedávna většinu právních praktiků zcela lhostejnými. Byly považovány za jeden z umělých problémů právní teorie, který nemá pro praxi žádný význam.*⁷⁶ Jak však bude dále poukázáno, opak je pravdou a otázka právní povahy rozhodčí smlouvy má své důsledky, které v praxi činí nemalé potíže.

Vznik problémů v jasném vymezení právní povahy rozhodčí smlouvy například Steiner vidí takto: *„Jsou nepochybně způsobeny tím, že se v jejím případě v jedné složité konfiguraci stýkají co nejužěji a vzájemně prolínají dva fenomény náležející jinak do zcela odlišných právních oblastí, tj. jednak do oblasti práva hmotného, kam se řadí úprava projevu vůle subjektů rozhodčí smlouvy, jednak do oblasti občanského práva procesního, kam náleží zase derogace jurisdikce státních soudů, k níž je svým předmětem zaměřena.*⁷⁷

Co se týče náležitosti vůle a jejího projevu v oblasti hmotného a procesního práva, má to odlišné uplatnění z hlediska teorií, které se vyvinuly. Např. Winterová ve svých publikacích zmiňuje „tzv. teorii projevu“ a „tzv. teorii vůle“⁷⁸, přičemž procesní právo je ovládáno teorií tzv. projevu vůle. *„To znamená, že u procesního úkonu, na rozdíl od úkonu hmotněprávního, nezáleží na tom, že projev třeba neodpovídá skutečné vůli jednajícího subjektu, že byl vyvolán omylem apod. Rozhodující je projev.*⁷⁹

Někteří odborníci se v teorii spíše přiklání k nahlížení na rozhodčí smlouvu jako na procesněprávní institut. Například Zoulík vylučuje hmotněprávní povahu rozhodčí smlouvy, když ve svém článku říká: *„Rozhodčí smlouva (ať už jde podle § 2 odst. 3 ZŘR o smlouvu o rozhodci nebo o rozhodčí doložku) není hmotněprávní smlouvou, neboť neupravuje žádné z plnění, tvořící obsah závazků podle § 494 obč. zák., ale je předpokladem vzniku zvláštního procesního vztahu; pro její procesní povahu mluví dále i to, že má výlučně procesní důsledky a že je upravena předpisy procesního práva.*⁸⁰

⁷⁶ POSPÍŠIL, P.: Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu? Bulletin advokacie č. 12, 2010, str. 34

⁷⁷ MOTHEJZÍKOVÁ, J., STEINER, V.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C.H.Beck, 1996, str. 20

⁷⁸ Srov. WINTEROVÁ, A.: Civilní právo procesní, 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, str. 175

⁷⁹ WINTEROVÁ, A.: Civilní právo procesní, 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, str. 175

⁸⁰ ZOULÍK, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie č. 1, 2007. str. 15

Dalším, kdo se přiklání k procesní povaze, je Pospíšil. Ve svém článku zveřejněném v Bulletinu advokacie pojednával o právní povaze rozhodčí smlouvy, kdy ihned v úvodu článku uvádí: „*Při zkoumání prvního kritéria dojdeme k závěru, že rozhodčí smlouva je právním úkonem procesněprávní povahy, neboť nezakládá, nemění, ani neruší práva účastníků v hmotněprávní rovině a její následky se tudíž neprojeví v hmotněprávní sféře stran smlouvy, ale pouze v jejich procesněprávní sféře.*“⁸¹

Nicméně mezi odbornou veřejností lze nalézt i zastánce tzv. smíšené právní povahy rozhodčí smlouvy. Například Rozehnalová uvádí: „*Přikláníme se k těm názorům, které hodnotí rozhodčí smlouvu jako institut se smluvním základem (je nutné vypořádat se s kolizní problematikou) pohybující se v prostředí procesního práva (a odpovídající na nároky práva procesního)*“⁸², kdy výše zmíněným smluvním základem je míněn hmotněprávní základ, avšak vyskytující se na poli procesního práva.

Dále je možné uvést článek Davida v Bulletinu advokacie, ve kterém je též pojednáno o právní povaze rozhodčí smlouvy, kde jeho autor v závěrečné části formuloval své pojetí, ve kterém rozhodčí smlouvu označuje jako „smlouvu sui generis“, tedy smlouvu svého druhu. V rozhodčí smlouvě vidí specifický druh závazku s důsledky v procesní sféře, ve kterém ale musí být zkoumány náležitosti vůle.⁸³

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že shodnout se na jasném určení právní povahy rozhodčí smlouvy činí v teorii nemalý problém, kdy i přesto, že dnes převažuje mínění, že je spíše procesněprávní povahy, stále existují i významní autoři, kteří s tímto vyslovují nesouhlas. Právní povaha rozhodčí smlouvy není jen teoretickou otázkou, naopak zásadním způsobem zasahuje do sféry praktické, jak bude dále poukázáno v kapitole věnované neplatnosti rozhodčí smlouvy.

⁸¹ POSPÍŠIL, P.: Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu? Bulletin advokacie č. 12, 2010, str. 34

⁸² ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 64

⁸³ Srov. DAVID, M.: K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. Bulletin advokacie č. 10, 2011

2.2.1. Rozhodčí smlouva a smlouva hlavní

Pokud jde o právní povahu rozhodčí smlouvy, je potřeba poukázat i na vztah rozhodčí smlouvy a smlouvy hlavní, přičemž hlavní smlouva je hmotněprávní smlouvou upravující právní vztah smluvních stran, tedy jejich vzájemná práva a povinnosti z daného právního vztahu vyplývající a rozhodčí smlouvou pak, jak již bylo pojednáno, strany pouze přenášejí pravomoc rozhodnout jejich spor ze soudu na soukromé osoby, ať už na rozhodce ad hoc či stálý rozhodčí soud.

V další kapitole budou druhy rozhodčích smluv podrobněji rozebrány, nicméně pro vymezení této problematiky je vhodné již v této chvíli uvést dva základní druhy rozhodčích smluv. Jedná se jednak o smlouvu o rozhodci, která se uzavírá při již vzniklém sporu, kdy strany mezi sebou uzavřou další novou smlouvu, jejímž předmětem je vyloučení jurisdikce civilního soudu a dále o rozhodčí doložku, která je součástí jiné smlouvy upravující závazkový vztah a strany si ujednáním, které je součástí hlavní smlouvy, taktéž vylučují projednání, ale teprve v budoucnu vzniklých sporů z daného právního vztahu před civilním soudem.

Co se týče vzájemného vztahu rozhodčí smlouvy a smlouvy hlavní, nabízí se zejména otázka, zda platnost či neplatnost smlouvy hlavní má vliv i na platnost rozhodčí smlouvy, nebo zda se jedná o dvě na sobě nezávislé smlouvy.⁸⁴

Teorie a praxe se přiklání ke vzájemné nezávislosti obou smluv, uplatňuje se tedy zásada tzv. autonomie rozhodčí smlouvy. Rozehnalová dokonce tvrdí, že ani neexistují pochybnosti o uplatnění této zásady v českém právu.⁸⁵ A dále odkazuje na výslovnou úpravu v obchodním zákoníku. Jedná se o § 267 odst. 3 uvedeného zákona, ve kterém je stanoveno, že tvoří-li součást jinak neplatné smlouvy dohoda o volbě práva nebo dohoda o řešení sporu mezi smluvními stranami, jsou tyto dohody neplatné pouze v případě, že se na ně vztahuje důvod neplatnosti. V další větě zákon dále stanoví, že neplatnost takových dohod se naopak netýká platnosti smlouvy, jejíž jsou součástí.

⁸⁴ Srov. ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 65. RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 38

⁸⁵ Srov. ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 68

Ze zásady autonomie rozhodčí smlouvy tedy vyplývá, že ačkoliv je rozhodčí doložka součástí smlouvy hlavní, bude se otázka platnosti obou smluv posuzovat zvlášť. Může tedy dojít k situaci, že smlouva hlavní je platná, ale v ní obsažené ujednání o předložení sporu rozhodci naopak nikoliv. A stejně tak může na druhou stranu nastat situace, kdy rozhodčí doložka bude platná, ale samotná hlavní smlouva naopak platnou nebude.

V souvislosti s platností rozhodčí doložky a neplatností smlouvy hlavní nelze opomenout zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. V jeho § 2 odst. 4 je mimo jiné stanoveno, že rozhodčí smlouva se vztahuje i na samotnou otázku platnosti smlouvy hlavní, a z ní vzniklých právních vztahů, nicméně nutno podotknout, že se jedná o ustanovení dispozitivní, neboť odstavec je uveden, slovy: „není-li v rozhodčí smlouvě stanoveno jinak“.

Jako příklad z praxe, resp. judikatury, může posloužit rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2628/2010 ze dne 22. ledna 2013. V uvedeném rozsudku se posuzovala mimo jiné otázka, zda uplatnění námitky zániku leasingové smlouvy lze vztáhnout i na rozhodčí doložku, v ní obsaženou. Nejvyšší soud ČR v tomto rozsudku zmiňuje zásadu autonomie obou smluv a také uvádí, že rozhodčí doložka je samostatným ujednáním ve smlouvě a tedy nelze zánik hlavní smlouvy vztahovat i na rozhodčí doložku.⁸⁶

2.3. Druhy rozhodčí smlouvy

Pokud jde o rozhodčí smlouvu, je potřeba dále rozlišovat její druhy, jak ostatně upravuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Rozlišení lze nalézt v § 2 odst. 3, ve kterém jsou přímo zmíněny dva základní druhy, a to smlouva o rozhodci a rozhodčí doložka. Rozdělení rozhodčích smluv je samozřejmě teoreticky rozpracováno i v odborné literatuře. Růžička např. hovoří dokonce o čtyřech typech rozhodčí smlouvy, a to o smlouvě o rozhodci, rozhodčí doložce, o neomezeném kompromisu a o tzv. asymetrické

⁸⁶ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 2628/2010 ze dne 22. ledna 2013

rozhodčí doložce.⁸⁷ Uvedené dělení na čtyři druhy bude dodrženo i v dalším výkladu.

2.3.1. Smlouva o rozhodci

Výklad jednotlivých druhů rozhodčí smlouvy bude probíhat v pořadí, které vyplývá ze zákonné úpravy, tedy ze zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Nejdříve je zmíněna smlouva o rozhodci, jakožto rozhodčí smlouva, která se týká jednotlivého již vzniklého sporu.⁸⁸ Tímto typem smlouvy strany řeší svůj další postup ve vzájemném právním vztahu v případě, kdy spor mezi nimi již existuje, a chtějí se domluvit na dalších krocích. Jedná se o další novou smlouvu mezi stranami, která není součástí jejich původní smlouvy o závazku, ze které daný spor vznikl. Konkrétněji se strany v této smlouvě domlouvají, že spor předloží rozhodci či rozhodcům, příp. stálému rozhodčímu soudu. Nicméně je otázka, na kolik je tato varianta v praxi využívána. Jestliže totiž mezi stranami spor již existuje, těžko předpokládat, že „znesvářené“ strany budou schopny domluvy ve smyslu zvolení rozhodce, nejsou-li schopny dohodnout se na smírném vyřešení vzniklého sporu. Do jisté míry by tedy strany musely přistoupit k jistému ústupeku a je otázkou, do jaké míry je takový ústupek reálný. Patrně spíše než v osobní rovině zainteresovaných sporných stran si lze představit takovou dohodu na poli obchodních styků, kde dané subjekty nemusejí být v některých případech sporem tolik osobně zatíženy, a proto jsou schopny většího nadhledu. Dále si lze takovou variantu představit např. ve chvíli, kdy na daný spor nahlízejí dva proti sobě stojící advokáti zastupující své klienty, kteří jsou na věci nezávislí a měli by být schopni realističtěji nahlížet na daný spor a doporučit zvolení např. „levnější“ varianty pro své klienty.

Pro příklad smlouvy o rozhodci je možné uvést smlouvu o pronájmu bytu, kterou strany uzavřely. Mezi stranami je vše bez problémů do té doby, než pronájemce přestane platit nájemné, jelikož bude tvrdit, že byt je v neobyvatelném stavu z důvodu rozsáhlé rekonstrukce rozvodů topení pronajímatelem. Pronajímatel ale

⁸⁷ Srov. RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 40-44

⁸⁸ Zákon č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, § 2 odst. 3

nespokojenost svého pronájemce považuje za nedůvodnou a naopak uhrazení nájemného po nájemci požaduje. Ač strany mají opačné představy o tom, jak by spor měl být rozhodnut, současně si také uvědomují, že cestou rozhodčího řízení dojdou k rychlejšímu vyřešení sporu (V takovémto případě bude rychlost sporu pro obě strany extrémně důležitá, neboť na jedné straně pronajímateli od nájemce nepřicházejí peníze a na druhé straně nájemce se obává o „střechu nad hlavou“). V takovém případě obzvlášť lze pochopit potřebu obou stran spor co nejrychleji vyřešit), a proto jsou ochotny se touto cestou společně vydat. Mezi sebou tedy uzavřou další novou smlouvu, jejímž předmětem je předložení sporu rozhodci.

2.3.2. Rozhodčí doložka

Jako další v pořadí zákon zmiňuje rozhodčí doložku. Rozhodčí doložka *„představuje ujednání stran ve smlouvě hlavní, že všechny spory, které by mezi stranami mohly v budoucnu vzniknout z konkrétního právního vztahu (např. z kupní smlouvy) budou rozhodnuty v rozhodčím řízení ad hoc nebo před stálým rozhodčím soudem.“*⁸⁹

Z uvedené definice tedy vyplývá, že rozhodčí doložka je pouze ujednáním ve smlouvě hlavní, jejímž předmětem (této smlouvy hlavní) není primárně úprava řešení sporů v rozhodčím řízení, ale úprava nějakého konkrétního vzájemného závazku mezi stranami. Ujednání rozhodčí doložky pak modifikuje způsob řešení do sporu do budoucna, tedy v danou chvíli, kdy strany rozhodčí doložku v hlavní smlouvě uzavírají, žádný vzájemný spor ještě nemají. Tímto ujednáním projevují vůli do budoucna, aby jejich spor příp. spory nebyl/y předmětem civilního soudního řízení.

Pro příklad lze použít již výše uvedenou smlouvu o pronájmu. V tomto případě si však strany již při uzavírání smlouvy o pronájmu sjednají zvláštním ujednáním v jedné z částí smlouvy, že vznikne-li z této smlouvy mezi nimi jakýkoliv spor, tento předloží rozhodci či stálému rozhodčímu soudu. Pokud tedy nastane výše zmíněný problém s nájemným, strany se již dále na ničem domlouvat nemusejí a

⁸⁹ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 41

spor se bude projednávat v rozhodčím řízení. Nutno však podotknout, že toto také není bezvýjimečné, jelikož existence platné rozhodčí doložky nebrání procesu před soudem, pokud žalovaná strana neuplatní námitku nepřislušnosti, jak již bylo pojednáno v jedné z předchozích kapitol předchozí části.

2.3.3. Neomezený kompromis

Dalším typem rozhodčí smlouvy je tzv. neomezený kompromis. Zákon tento pojem výslovně nezmiňuje, nicméně ho upravuje, když říká, že rozhodčí smlouva se také může týkat „vymezeného okruhu právních vztahů“⁹⁰, čímž je určeno, že se rozhodčí smlouva nemusí omezovat pouze na konkrétní právní vztah. Touto rozhodčí smlouvou si totiž strany mohou sjednat i to, že všechny jejich v budoucnu vzniklé spory budou předmětem rozhodčího řízení nebo si mohou např. i typově vymezit okruh sporů, které budou chtít v budoucnu řešit rozhodčím řízením (např. že pouze spory z kupních smluv budou rozhodovány v rozhodčím řízení, ať již vzniknou kdykoliv v budoucnosti, zatímco spory ze smluv o dílo budou řešeny v civilních soudních řízeních). Nelze ovšem samozřejmě zapomínat na omezený okruh sporů, které mohou být v rozhodčím řízení projednány, tzn. ne všechny spory lze rozhodčím řízením vůbec řešit. I přes sjednaný neomezený kompromis tedy pořád může nastat situace, že některé spory budou projednány v rozhodčím řízení a některé v řízení před soudem, pro nepřislušnost rozhodců v dané věci.

Pro uvedení praktického příkladu této doložky si již nelze vystačit pouze se smlouvou o pronájmu, jelikož tzv. neomezený kompromis se uzavírá pro více právních vztahů. Ke smlouvě o pronájmu je potřeba ještě přidat další vzájemné vztahy. Například si lze snadno představit situaci, kdy mezi sebou strany uzavřou nájemní smlouvu a shodou okolností ve stejné době si pronajímatel kupuje auto od pronajímatele. Strany sjednávají dvě smlouvy, vznikají tedy dva právní vztahy. Ale jelikož jsou strany příznivci rozhodčího řízení, domluví se, že nechtějí, aby jejich spory řešil soud. Sjednají si tedy již v předstihu, že všechny jejich

⁹⁰ Srov. Zákon č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, § 2 odst. 3

v budoucnu vzniklé spory nejen ze smlouvy o pronájmu, ale i ze smlouvy kupní, předloží k vyřešení v rozhodčím řízení.

Běžně bude tento neomezený kompromis uzavírán např. v obchodních vztazích, kdy dvě právnické osoby, pravidelně mezi sebou uzavírající smlouvy kupní, zprostředkovatelské, o dílo, atp., nechtějí neustále opakovaně uzavírat tytéž rozhodčí smlouvy, a proto vyčlení okruh, ve kterém vznikne-li v budoucnu spor, bude řešen v rozhodčím řízení.

2.3.4. Asymetrická rozhodčí doložka

Jako další druh je uváděna tzv. asymetrická rozhodčí doložka, „*ve které je uvedeno rozhodčí řízení jako způsob řešení sporů, ale jedna ze smluvních stran má však právo podle své vlastní úvahy podat žalobu u obecného soudu.*“⁹¹ Tímto se jedna ze stran vzdává možnosti podat žalobu civilnímu soudu, na rozdíl od druhé strany, které je možnost volby ponechána. Na tento typ rozhodčí smlouvy však je na poli mezinárodního práva nahlíženo různým způsobem, tzn., že některé státy takovouto asymetrickou doložku považují za platnou a uznávají ji, jiné státy naopak za neplatnou a takovouto doložku neuznávají. Jako příklad států, které je uznávají za platné, lze uvést např. USA nebo Velkou Británii, zatímco např. Francie naopak takové rozhodčí doložky považuje za neplatné.⁹²

2.4. Subjekty rozhodčí smlouvy

Neméně důležitou, ačkoliv ne často zmiňovanou, náležitostí smlouvy jsou osoby, neboli „*subjekty, mezi nimiž mohou vztahy daného druhu vznikat.*“⁹³ Jedná se tedy o nezbytný prvek jakékoliv smlouvy, neboť nikdo jiný než osoby, tedy např.

⁹¹ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 43

⁹² Srov. RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 44

⁹³ FIALA, J., KINDL, M. a kol.: Občanské právo hmotné, 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 131

zvíře či majetek, smlouvu uzavřít nemohou. Subjekty (stranami, osobami) rozhodčí smlouvy mohou být jak osoby fyzické, tak i právnické.

Pro uzavření smlouvy, jakožto právního úkonu, subjekt musí být nadán právní subjektivitou a dále způsobilostí k právním úkonům, tedy způsobilostí „svým vlastním chováním nabývat práva a přijímat povinnosti, neboli zpravidla se nějak zavazovat.“⁹⁴

Je však důležité ještě zmínit, že subjekty rozhodčí smlouvy jsou pouze její strany, nikoliv rozhodce příp. stálý rozhodčí soud, na který strany rozhodčí smlouvou přenášejí pravomoc rozhodnout v jejich sporu.

Jednou ze stran rozhodčí smlouvy tedy může být fyzická osoba, „*kteřá nebyla zbavena způsobilosti k právním úkonům ani omezena rozhodnutím soudu, neboť i omezení způsobilosti k právním úkonům lze ve vztahu k problematice způsobilosti k uzavření rozhodčí smlouvy vnímat jako problematické.*“⁹⁵

Složitější je to však u osob právnických. Právnická osoba je osoba od osoby fyzické odlišná, kdy tento typ osoby byl vytvořen zákonem a jde tedy o osobu uměle vytvořenou, jak ostatně vyplývá například z výkladu o právnické osobě v jedné z učebnic Teorie práva: „*Nepochybné je, a z toho vychází tzv. teorie fiktivní, že na rozdíl od osoby přirozené je právnická osoba právní subjekt vytvořený uměle zákonem, resp. na základě zákona.*“⁹⁶

Ačkoliv tedy právnická osoba není „živým, hmotným jedincem“, přesto právní úkony činit může a tedy vstupuje do právních vztahů. Úpravu jednání za právnickou osobu lze nalézt v právních předpisech. Mezi nejzákladnější pak spadá zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník nebo například zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů však vlastní úpravu subjektů rozhodčí smlouvy neobsahuje. Pro určení, kdo může jednat za právnickou osobu při uzavírání rozhodčí smlouvy je tedy rozhodující poslední

⁹⁴ FIALA, J., KINDL, M. a kol.: Občanské právo hmotné, 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 135

⁹⁵ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, 2012, str. 83

⁹⁶ KNAPP, V.: Teorie práva. Praha: C.H.Beck, 1995, str. 73

zmíněný předpis, a to občanský soudní řád. Obecně je možné říct, že za právní osobu mohou uzavřít rozhodčí smlouvu statutární orgány, tedy např. jednatel společnosti s ručením omezeným.

Co se týče stran rozhodčí smlouvy a jejich úpravy v ZRR, nelze zapomenout na ustanovení § 2 odst. 5. Toto ustanovení totiž říká, že rozhodčí smlouva váže také právní nástupce stran. Nejedná se však o ustanovení kogentní, jelikož v druhé části tohoto ustanovení je uvedeno, že výše uvedené platí, jestliže to strany v rozhodčí smlouvě výslovně nevyloučí.

Cestou právního nástupnictví může dojít k vázanosti smlouvou jednak v rámci singulární sukcese, ale také v rámci sukcese universální.⁹⁷ Příkladem sukcese singulární může být například postoupení pohledávky dle § 524 a násl. občanského zákoníku nebo přechod na základě smlouvy o prodeji podniku dle § 476 a násl. obchodního zákoníku. K univerzální sukcesi dochází v případě přechodu dědictví. Pokud dědic neodmítne dědictví, pak na něho přecházejí nejen práva, ale i závazky, a tedy i příp. nároky nebo povinnosti z rozhodčí smlouvy uzavřené zůstavitelem.

Právním nástupnictvím se zabýval i Nejvyšší soud ČR. Ze starších rozhodnutí lze uvést například usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 753/2000 ze dne 26. března 2001. Nejvyšší soud ČR tehdy posuzoval, zda v rámci privatizace na základě zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, došlo i k přechodu všech práv a závazků vyplývajících z licenční smlouvy na povinnou, a tedy i k přechodu rozhodčí smlouvy. Nejvyšší soud ČR tehdy došel k závěru, že k právnímu nástupnictví, tj. k přechodu všech práv a povinností z licenční smlouvy, včetně smlouvy rozhodčí, skutečně došlo.

Naopak z novějších rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR lze uvést například rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3613/2009 ze dne 30. listopadu 2011. Jednalo se o případ, kdy strany mezi sebou uzavřely smlouvu o převodu obchodního podílu a k zajištění této pohledávky byla vystavena směnka. Součástí smlouvy však bylo ujednání o rozhodování jakéhokoliv sporu ze smlouvy nebo v souvislosti s ní v rozhodčím řízení. Po určité době došlo k indosaci směnky.

⁹⁷ Více k pojmům singulární a univerzální sukcese viz: DRÁPAL, B., BUREŠ, J.: Občanský soudní řád I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 716-744

Když pak došlo ke sporu, soud řešil mimo jiné otázku platnosti směnky, ale současně také, zda spory ze směnky patří do sporů ze smlouvy, příp. sporů v souvislosti s ní. Soud prvního stupně i soud odvolací dospěly k názoru, že se jedná o samostatný závazek. Dovolací soud se k tomuto problému postavil jinak, když s odkazem na předchozí judikaturu Ústavního soudu ČR i Nejvyššího soudu ČR, uvedl, že tento spor ze směnky je taktéž součástí smlouvy o převodu obchodního podílu a spadá tak do okruhů majetkových sporů, které se strany rozhodly řešit cestou rozhodčího řízení. Nejvyšší soud ČR dále s odkazem na předchozí judikaturu Nejvyššího soudu ČR uvedl, že došlo k převodu směnky, a tudíž je nový nabyvatel vázán rozhodčí doložkou uvedenou v hlavní smlouvě, jakožto právní nástupce dle § 2 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.⁹⁸

2.5. Obsah rozhodčí smlouvy

V souvislosti s rozhodčí smlouvou lze, jako v případě kteréhokoliv jiného právního úkonu, hovořit i o její obsahu, jako jednomu z prvků právního vztahu, přičemž pojem obsah v sobě může obsahovat různé vnitřní složky. V teorii se rozlišují složky podstatné (*essentialia negotii*), pravidelné resp. obvyklé (*naturalia negotii*) a nahodilé (*accidentalia negotii*).⁹⁹

Složky podstatné jsou takové složky, které musí právní úkon obsahovat vždy, tedy obligatorně pod sankcí neplatnosti. Jinak řečeno, nejsou-li tyto „povinné“ složky v právním úkonu obsažené, nelze právní úkon považovat z hlediska práva za platný.

Za obvyklé se pak považují složky, které ve smlouvě být nemusí, avšak v daném typu právních úkonů se tyto běžně objevují. Absence těchto obvyklých složek však nepůsobí neplatnost takového úkonu.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3613/2009 ze dne 30. listopadu 2011

⁹⁹ Srov. FIALA, J., KINDL, M. a kol.: Občanské právo hmotné, 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 120-121; GONSORČÍKOVÁ, M.: Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení. Server www.ipravnik.cz., umístěno: 12. června 2003, viz: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_1/art_3708/detail.aspx.

A konečně za nahodilé se považují složky, které se objevují v závislosti na konkrétním případě. Jednotlivé tyto složky pak lze spatřit i v rozhodčí smlouvě.

2.5.1. Podstatné složky

Podstatné složky je možné vyvodit nejen z různých definic rozhodčí smlouvy, ale také již ze samotného zákona upravujícího rozhodčí řízení. Rozhodčí smlouva, jakožto jeden typ smlouvy (obecně je smlouva právní úkon dvou či vícestranný), musí mít předně označené strany, které ji uzavřely.¹⁰⁰ Jinak řečeno, z rozhodčí smlouvy musí být patrné, které subjekty tato smlouva zavazuje.

Jelikož si strany rozhodčí smlouvou upravují vynětí jejich sporu či sporů z pravomoci soudu, další podstatnou složkou je specifikace arbitrabilního sporu, resp. právního vztahu, z něhož vyplývající spory budou z jurisdikce soudu vyňaty. Tato specifikace se odvíjí od typu rozhodčí smlouvy, kterou strany uzavírají. Uzavírají-li smlouvu o rozhodci, spor již existuje a mohou jej ve smlouvě přesněji specifikovat. Uzavírají-li naopak rozhodčí doložku, aniž určitý spor již nastal, musí v doložce vymezit právní vztah či okruh právních vztahů, v závislosti na druhu doložky, na který se tato doložka bude v budoucnu vztahovat.

ZRR však upravuje i další obligatorní složky rozhodčí smlouvy, tyto požadavky se ale vztahují pouze na rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Jelikož další část této diplomové práce se bude věnovat rozhodčím smlouvám ve spotřebitelských smlouvách, její další obligatorní náležitosti, vztahující se pouze na tyto smlouvy, budou vymezeny v následující části této práce.

¹⁰⁰ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, str. 628

2.5.2. Složky pravidelné a nahodilé

Ihned na úvod je potřeba uvést, že v textu budou zmiňovány pouze složky pravidelné, neboť dle okolností je lze považovat i za nahodilé. „*Děje se tak především v případě, že se jedná o řízení před stálými rozhodčími soudy.*“¹⁰¹

Pravidelné složky nebo složky nahodilé jsou pak takové složky, které neovlivňují platnost samotné rozhodčí smlouvy, ale zapracovávají se do ní z nejrůznějších důvodů např. pro urychlení sporu, zvýšení jasnosti, příp. předvídatelnosti řízení.¹⁰² V literatuře pak lze nalézt různé doporučující okruhy záležitostí, které by strany měly v rozhodčí smlouvě upravit pro eliminování možných střetů ohledně samotného průběhu rozhodčího řízení, resp. jeho procesních otázek.

Do pravidelných složek obsahu rozhodčí smlouvy tedy spadají záležitosti ustanovení rozhodců, resp. způsob jejich ustanovení a jejich počet. Dále ustanovení o místě konání rozhodčího řízení, procesní pravidla průběhu rozhodčího řízení nebo otázka případného přezkumu rozhodčího nálezu apod.

Je však současně potřeba rozlišovat, jaký druh rozhodčího řízení strany vybraly, zda se vydají cestou rozhodčího řízení ad hoc nebo cestou řízení před stálým rozhodčím soudem. V druhém případě se totiž strany již samotnou volbou stálého rozhodčího soudu podřizují vnitřním pravidlům tohoto rozhodčího soudu.

Naopak v případě řízení ad hoc se strany na pravidlech rozhodování musejí určitým způsobem přece jenom shodnout. Často pak ve své rozhodčí smlouvě odkazují na pravidla některé ze stálých rozhodčích institucí či jiných osob, zprostředkovávajících určité služby v rámci rozhodčího procesu. O problematice takových rozhodčích doložek odkazujících na pravidla tzv. arbitrážních center bude pojednáno v kapitole o neplatnosti rozhodčí smlouvy.

Rozhodčí smlouva však není jediným způsobem, kterým tyto obvyklé složky lze upravit. Tyto otázky mohou být samostatně upraveny v jiné smlouvě. Může tomu

¹⁰¹ GONSORČÍKOVÁ, M.: Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení. Server www.ipravnik.cz, umístěno: 12. června 2003, viz: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_1/art_3708/detail.aspx

¹⁰² GONSORČÍKOVÁ, M.: Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení. Server www.ipravnik.cz, umístěno: 12. června 2003, viz: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_1/art_3708/detail.aspx

tak být zejména, pokud strany uzavřely rozhodčí smlouvu v prostém znění jako např.: „*Všechny spory z této kupní smlouvy budou projednány v rozhodčím řízení*“¹⁰³ Z tohoto ujednání vyplývá pouze vůle stran vyloučit své spory daného právního vztahu z jurisdikce soudů, nicméně z toho již nevyplývá, zda spor předloží stálému rozhodčímu soudu či někomu jinému. V takovém případě strany ještě mohou uzavřít jakousi „smlouvu o rozhodčím řízení“, která by obsahovala pravidla pro průběh rozhodčího řízení mezi těmito stranami v případě vzniklého sporu. Strany by takovou smlouvou upravily konkrétní otázky týkající se průběhu rozhodčího řízení. Nelze ale přehlížet vzájemný vztah, který má rozhodčí smlouva a takováto smlouva o rozhodčím řízení. Má-li být tato druhá smlouva nejen platná, ale i účinná, musí být platná primárně rozhodčí smlouva. „*Bez platně uzavřené rozhodčí smlouvy, by totiž procesní smlouva nikdy nenabyla účinnosti.*“¹⁰⁴

Vzhledem k dispozitivní povaze rozhodčí smlouvy, kterou jí zákon poskytuje, je otázka jejího obsahu zcela v rukou stran, které ji uzavírají. A jsou to právě tyto strany, které by měly samy z vlastní iniciativy a z důvodu urychlení vyřešení jejich vzniklého sporu či sporu, jenž v budoucnu teprve nastane, otázky celého procesu rozhodčího řízení vyřešit již rozhodčí smlouvě.

2.6. Forma rozhodčí smlouvy

Obecně lze právní úkony členit na formální a neformální podle toho, zda zákon upravuje jejich požadovanou formu nebo nikoliv.¹⁰⁵ Ačkoliv obecně pro smlouvy, jakožto jeden z nejběžnějších druhů právních úkonů, platí tzv. zásada

¹⁰³ RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 45

¹⁰⁴ GONSORČÍKOVÁ, M.: Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení. Server www.ipravnik.cz, umístěno: 12. června 2003, viz: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_1/art_3708/detail.aspx

¹⁰⁵ Srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK., J. A KOL.: Občanské právo hmotné 1, 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 125-126

bezformálnosti¹⁰⁶, pro rozhodčí smlouvu je zákonem forma stanovena, a to písemná.

Požadavek písemnosti rozhodčí smlouvy však není bezvýjimečný. Jistě není pochyb o tom, že předpokladem rozhodčího řízení je právě rozhodčí smlouva, nicméně nemůžeme tvrdit, že bez rozhodčí smlouvy, samo rozhodčí řízení nemůže proběhnout. „*Nelze tedy říci, že rozhodčí doložka je conditio sine qua non rozhodčího řízení.*“¹⁰⁷ Ustanovení § 31 písm. c) ZRŘ, upravuje důvody příp. zrušení rozhodčího nálezu, a lze v něm nalézt, že rozhodčí nález může být zrušen pokud: „*ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování.*“ Toto ustanovení tedy kromě rozhodčí smlouvy upravuje ještě další možný předpoklad, a to za pomoci formulace „ani jinak“. Pod touto formulací se ukrývá možnost povolání rozhodce k rozhodování konkludentním chováním žalované strany, resp. pokud při prvním úkonu nenamítne nedostatek pravomoci rozhodce.¹⁰⁸

V ustanovení § 3 odst. 1 druhé věty ZRŘ lze nalézt další modifikaci požadavku písemné formy. Toto ustanovení zmírňuje požadavek písemnosti tím, že říká: „*Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.*“ V dnešní době, v důsledku vývoje dálkové komunikace mezi lidmi, je zcela běžné používání hlavně internetu. Někteří podnikatelé dokonce realizují svou činnost pouze touto cestou a reálně se zákazníci či dodavatelé nepřijdou vůbec do osobního styku. Přesto však uzavírají různé smlouvy právě prostřednictvím internetu, aniž by museli být na stejném místě, jako ti, se kterými je uzavírají. V dnešní moderní době by jistě byl velkou překážkou požadavek přítomnosti obou stran při sjednání rozhodčí smlouvy, a tudíž zákon upravil i možnost uzavírání rozhodčích smluv na dálku.

¹⁰⁶ Srov. FIALA, J., KINDL, M. a kol.: Občanské právo hmotné, 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 108

¹⁰⁷ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, 2012, str. 142

¹⁰⁸ LISSE, L.: K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy. Server www.epravo.cz, umístěno dne 29. března 2011, viz: www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html

V tomto ohledu však při následném vzniku sporu mezi stranami může spočívat i velké množství problémů. O tomto problému pojednával např. Maštálka ve svém článku, v němž zmiňuje, že při použití elektronického podpisu by podle něho neměl být problém při zjištění obsahu smlouvy a i identifikovatelnosti stran, jelikož elektronický podpis je vázán na existující osobu, což se ale nedá na druhou stranu říct o uzavírání smluv bez připojení elektronického podpisu.¹⁰⁹

V dalších odstavcích § 3 zákona č. 216/1994 Sb., jsou upraveny požadavky na formu rozhodčí smlouvy v rámci uzavírání spotřebitelských smluv. I o formě rozhodčích smluv ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv bude pojednáno v samostatné kapitole v následující části zaměřené právě na problematiku takových rozhodčích smluv.

2.7. Rozhodčí smlouva s mezinárodním prvkem

Rozhodčí řízení hraje velmi významnou a neopominutelnou roli i na poli mezinárodního práva. Není žádnou výjimkou, že osoby, ať už fyzické nebo právnické, se neomezují ve vytváření svých právních vztahů pouze na území určitého jednoho státu či snad pouze na osoby ze stejného státu. Je tomu právě naopak, v dnešní době je mezinárodní spolupráce čím dál častější. Obzvláště na území České republiky, tedy státu ze samého srdce Evropy, je mezinárodní styk již jen pro tuto strategickou polohu, velmi významný, a to v dnešní době převážně na poli mezinárodního obchodu.

2.7.1. Mezinárodní prvek v právních vztazích

Nejdříve je potřeba odpovědět na otázku, co jsou vůbec vztahy s mezinárodním prvkem. Již ze samotného pojmu je patrné, že půjde o přesah hranic jednoho státu. Např. Kučera k takovým vztahům uvádí: *„Mají-li uvedené vztahy v některém svém prvku vztah k zahraničí, označujeme je jako soukromoprávní vztahy*

¹⁰⁹ Viz. MAŠTÁLKA, I.: Uzavírání rozhodčí doložky/smlouvy na Internetu. Server www.itpravo.cz, umístěno dne 22.4.2003, viz: www.itpravo.cz/index.shtml?x=128493

*(poměry) s mezinárodním, popříp. zahraničním nebo cizím prvkem.*¹¹⁰
Mezinárodní prvek můžeme členit na objektivní (absolutní) nebo na subjektivní (relativní).¹¹¹

Objektivním mezinárodním prvkem může být například zahraniční subjekt (například je jednou ze stran společnost se sídlem v zahraničí) nebo předmět právního vztahu mající vztah k zahraničí. Dále lze mezinárodní prvek spatřovat též ve skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního vztahu mající vztah k zahraničí (například způsobení škody při dopravní nehodě v zahraničí) nebo v právním vztahu, který právně souvisí nebo je právně závislý na jiném právním vztahu, který se řídí cizím právem (například odpovědnost za vady dodaného zboží).¹¹²

Dalším druhem mezinárodního prvku kromě prvku objektivního, jak již bylo zmíněno, je subjektivní mezinárodní prvek. „*Subjektivní mezinárodní prvek může spočívat typicky například ve volbě aplikovatelného práva u vztahů, kde jinak není objektivní mezinárodní prvek dán. Obdobně je tomu také v případě subjektivního mezinárodního prvku, který není povahy objektivní, vyjma toho, že strany určí místem konání řízení pro jinak vnitrostátní spor stát jiný.*“¹¹³ Již ze samotné dispozitivnosti úpravy obsahu rozhodčí smlouvy vyplývá, že si strany mohou stanovit, že ačkoliv jsou osobami českého práva, pro řešení sporu však bude aplikováno např. právo německé. Co se týče další možnosti subjektivního mezinárodního prvku, tím je možnost volby místa řízení. Strany se tedy mohou domluvit na provedení řízení na území jiného státu, než odkud pochází, příp. kde se zrovna nacházejí. Právě výběr místa pak může být stěžejní pro mezinárodní rozhodčí řízení, jelikož právo místa neboli *lex fori*¹¹⁴, kde má rozhodčí řízení

¹¹⁰ KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004, str. 17

¹¹¹ Srov. KOCINA, J., POLÁČEK, B., a kolektiv.: Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 45

¹¹² Srov. KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004, str. 18

¹¹³ KOCINA, J., POLÁČEK, B., a kolektiv.: Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 45

¹¹⁴ KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004, str. 128

probíhat, určuje právo rozhodné pro rozhodčí řízení neboli lex arbitri, dle kterého se pak např. posuzuje objektivní arbitrabilita a další podmínky¹¹⁵.

2.7.2. Právní úprava mezinárodního prvku v rozhodčí smlouvě

V českém právním řádu úpravu vztahů s mezinárodním prvkem v oblasti rozhodčího řízení lze nalézt v § 36 až § 40 ZRŘ. Rozhodčí smlouva s mezinárodním prvkem je pak upravena v § 36 tohoto zákona. Tento zákon obsahuje kolizní úpravu dané problematiky, proto nelze zapomínat na mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, neboť mají aplikační přednost.¹¹⁶ Nutno také uvést, že od 1. ledna 2014 nabude účinnosti nový zákon č. 91/2012., o mezinárodním právu soukromém, který nahradí dosavadní zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. Od jeho účinnosti bude kolizní problematika rozhodčího řízení a výkonu cizích rozhodčích nálezů obsažena právě v tomto novém zákoně. Dosavadní úprava v páté části ZRŘ bude zrušena spolu s § 4 odst. 2 ZRŘ, který v současné době upravuje způsobilost cizince být rozhodcem.

Současná česká kolizní úprava ve vztahu k rozhodčí smlouvě upravuje danou problematiku tak, že nejdříve se posoudí přípustnost smlouvy podle ZRŘ a posléze, má-li být rozhodčí nález vydán v České republice, se podle stejného zákona posoudí jak ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy, tak i její forma.

„Ustanovení o tom, že přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle tohoto zákona, znamená, že tento základní předpoklad, nutný pro to, aby rozhodčí řízení mohlo vůbec být zahájeno, se spravuje vždy podle zák. č. 216/1994 Sb., tedy konkrétně podle jeho § 2 a 3.“¹¹⁷ Přípustnost rozhodčí smlouvy tedy znamená dovolenost jejího uzavření v dané věci. Jinými slovy možnost danou věc vyjmout z pravomoci soudu a předložit ji k projednání v rozhodčím řízení. Jedná se o

¹¹⁵ BĚLOHLÁVEK, J., A.: Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. Právník č. 11, 2006, str. 1289

¹¹⁶ Srov. KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004, str. 210 a násl.

¹¹⁷ MOTHEJZÍKOVÁ, J., STEINER, V.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C.H.Beck, 1996, str. 118

pojem arbitrabilita, již výše rozebraný a zpracovaný v kapitole o předmětu rozhodčí smlouvy.

Ve věci vymezení ostatních náležitostí smlouvy, bude-li smlouva dále posuzována dle českého práva, je nutné vědět, co se pod tím skrývá. Pod pojmem ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy si lze představit např. způsobilost rozhodců nebo okolnosti týkající se uzavření rozhodčí smlouvy.¹¹⁸

Také forma rozhodčí smlouvy bude posuzována dle českého práva, budou-li tak posuzovány i tzv. ostatní náležitosti. V zásadě lze říct, že rozhodčí smlouva musí mít písemnou formu. Písemnou formu vyžaduje i Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958, kterou je ČR vázána a která tvoří druhé centrum úpravy formy rozhodčí smlouvy.¹¹⁹ Tato úmluva však neumožňuje uzavření rozhodčí smlouvy např. elektronickými prostředky či telefaxem, což má souvislost s dobou, kdy tato úmluva byla přijata, jelikož v té době o prostředcích elektronické komunikace ještě nebylo možné hovořit.¹²⁰

Další skutečnost, jež nelze opomenout, je posouzení způsobilosti stran rozhodčí smlouvu uzavřít. Tato způsobilost stran se určuje dle osobního statutu. Po zjištění, zda strany byly způsobilé smlouvu uzavřít, se posuzuje přípustnost atd.¹²¹

2.8. Neplatnost rozhodčí smlouvy

2.8.1. Obecně o neplatnosti rozhodčí smlouvy

Pro každý právní úkon jsou stanoveny náležitosti, které tento úkon musí mít nebo by mít měl. Jak již bylo uvedeno, jedná se o složky podstatné, obvyklé nebo nahodilé. Pro platnost právního úkonu jsou rozhodující toliko složky podstatné, o

¹¹⁸ Srov. MOTHEJZÍKOVÁ, J., STEINER, V.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C.H.Beck, 1996, str. 119-120

¹¹⁹ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 81

¹²⁰ BĚLOHLÁVEK, A., J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 233

¹²¹ BERDYCH, M., ZWETTLEROVÁ, I.: Náležitosti a forma rozhodčí doložky. Právní rozhledy č. 24, 2008, str. 892

kterých se mluví jako o obligatorních náležitostech. V případě absence některé z obligatorních náležitostí je pak takový právní úkon neplatný.

Ve vztahu k rozhodčí smlouvě se rozlišují dva předpoklady její platnosti, a to materiální a formální.¹²² Materiálním předpokladem platnosti se rozumí jednak způsobilost stran k uzavření takové rozhodčí smlouvy (o subjektech již bylo pojednáno v kapitole o subjektech rozhodčího řízení) a jednak její obsah sjednaný pro takový druh sporu vyplývajícího z právního vztahu, který lze projednat v rozhodčím řízení.

Jinak řečeno z materiálního hlediska je nutné, aby rozhodčí smlouva proto, aby byla platná, byla jednak uzavřena k tomu způsobilými osobami, ale dále také o arbitrábním sporu (nelze např. v rozhodčím řízení rozhodovat o určení otcovství prostě již jen z toho důvodu, že řízení o určení otcovství není řízení sporné, ale nesporné, o kterých to zákon nedovoluje).

Formální předpoklad je pak vázán na zákonem stanovenou obligatorní písemnou formu rozhodčí smlouvy. Není-li rozhodčí smlouva uzavřena v písemné formě, pak je neplatná a nikoho nezavazuje. I v tomto lze odkázat na kapitolu již pojednávanou o formě rozhodčí smlouvy.

2.8.2. Spory o neplatnost rozhodčí smlouvy ve prospěch tzv. arbitrážních center

V souvislosti s rozhodčím řízením a charakterizováním jeho druhů se lze setkat i se společnostmi zprostředkovávajícími určité služby pro následný průběh rozhodčího řízení, označované někdy jako „soukromé rozhodčí soudy“.¹²³

Takové společnosti se svou činností přibližují k činnosti stálých rozhodčích soudů, nicméně za stálou rozhodčí instituci lze považovat pouze takové instituce, které jsou zřízeny přímo zákonem jako stálý rozhodčí soud, což je stanoveno v §

¹²² MOTHEJZÍKOVÁ, J., STEINER, V.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C.H.Beck, 1996, str. 23

¹²³ Např. KOCINA, J.: Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie č. 7-8, 2011. KOCINA, J., POLÁČEK, B., a kolektiv.: Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 104

13 ZRŘ. Některé takové společnosti mohly ve svém názvu mít obsaženo označení rozhodčí soud, což jistě mohlo činit pro veřejnost potíže v rozeznání stálého rozhodčího soudu a tohoto soukromého rozhodčího soudu zprostředkovávajícího rozhodčí řízení ad hoc. Novela č. 19/2012 Sb., pak výslovně zakázala takovým společnostem užívat označení, které by mohlo vzbudit klamavou představu, že se jedná o stálou rozhodčí instituci.¹²⁴

Další problematickou otázkou ve vztahu k těmto arbitrážním centrům jsou rozhodčí smlouvy, nějakým způsobem odkazující na takovýto soukromý rozhodčí soud. Strany například v rozhodčí doložce pouze uvedou, že výběr rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení je ponecháno na soukromé rozhodčí společnosti.¹²⁵

Nutno podotknout, že takto formulovaná rozhodčí smlouva neponechávala klidnou ani odbornou veřejnost¹²⁶ ani soudní soustavu a již v minulosti vznikaly různé názory na platnost resp. neplatnost takto formulované rozhodčí smlouvy pro obcházení zákona.

V soudní judikatuře bylo této problematice věnováno poměrně dost prostoru. Je nutné si některé z judikátů věnujících se formulaci rozhodčí smlouvy ve prospěch arbitrážních center uvést, a to v první řadě v časové souslednosti. Z dřívějších rozhodnutí se jedná například o usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2682/08 ze dne 6. listopadu 2008, ve kterém je uvedeno, že v rozhodčí smlouvě lze odkázat na jinou osobu, která provede výběr rozhodců místo stran a taková rozhodčí smlouva je platná. I Nejvyšší soud ČR se k této otázce postavil stejně např. v usnesení sp. zn. 23 Cdo 2672/2008 ze dne 29. dubna 2010.

Do posuzování takových rozhodčích smluv však přineslo změnu rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. května 2009. V tomto rozhodnutí je uvedeno, že takové rozhodčí smlouvy jsou neplatné pro obcházení zákona podle § 39 občanského zákoníku, přičemž s tímto posouzením

¹²⁴ § 13 odst. 4 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

¹²⁵ KOCINA, J., POLÁČEK, B., a kolektiv.: Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 104

¹²⁶ Např. SOKOL, T.: Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie č. 6, 2010, str. 22-23; VALOUŠKOVÁ, Z.: Neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie č. 5, 2010, str. 35-37.

rozhodčí smlouvy jako neplatné pro obcházení zákona později souhlasil i Nejvyšší soud ČR např. v usnesení sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. května 2011.

Aplikace § 7 ZRŘ činila nemalé problémy a v dané problematice nepanoval jednotný názor. Po tomto však Nejvyšší soud ČR zveřejnil dne 12. května 2011 sjednocující právní názor ohledně rozhodčího řízení¹²⁷, ve kterém potvrdil právní názor uvedený ve výše zmíněném rozhodnutí Vrchního soudu, že rozhodčí smlouvy odkazující na pravidla pro výběr rozhodce jiné osoby jsou neplatné pro obcházení zákona.

I po vydání sjednocujícího právního názoru však byly vydány další rozhodnutí soudů s ním v rozporu. Například rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 39 Co 88/2010 ze dne 10. srpna 2010 nebo rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 36 Co 94/2010.¹²⁸ Nejvyšší soud ČR se nicméně uvedeného sjednocujícího právního názoru držel i nadále.¹²⁹

Novela však přinesla upřesnění i do této problematiky. V § 7 odst. 1 ZRŘ je nově upravena možnost přenechání určení rozhodce třetí osobě, od stran odlišné, kterou strany samy předem zvolí. V druhé polovině druhé věty tohoto ustanovení je dále stanovena i možnost určit rozhodce dle pravidel pro rozhodčí řízení, avšak s odkazem na § 19 odst. 4 ZRŘ. Zásadní novinkou upravenou v § 19 odst. 4 je možnost určit postup v pravidlech pro rozhodčí řízení, podmínkou je však taková pravidla připojit k rozhodčí smlouvě. S ohledem na výše uvedené by do budoucna posuzování platnosti rozhodčích smluv ve prospěch arbitrážních center již nemělo činit problémy, jelikož jsou tímto zákonným ustanovením pravidla arbitrážních center pro rozhodčí řízení zlegalizovány.

¹²⁷ Dostupný na

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Provarejnostamedia~Tiskovezpravy~Sjednocujici_pravni_nazor_Nejvyssiho_soudu_tykajici_se_rozhodciho_rizeni~?openDocument&lng=CZ

¹²⁸ Čerpáno z: LISSE, L.: Aktuální judikatura krajských soudů – způsob určení rozhodce. Server www.epravo.cz, umístěno dne 1. února 2011, viz: www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-judikatura-krajskych-soudu-zpusob-urceni-rozhodce-70532.html

¹²⁹ Např. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2123/2011 ze dne 10. srpna 2011

2.8.3. Další spory o neplatnost rozhodčí smlouvy

V praxi se objevují i jiné případy hodné zmínky týkající se problematiky (ne)platnosti rozhodčí smlouvy. Tak například v usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 95/2006 ze dne 28. března 2006 se řešila otázka platnosti rozhodčí smlouvy, která obsahovala odkázání na pravidla neexistujícího stálého rozhodčího soudu.

Mezi spornými stranami tedy vznikl kromě samotného sporu i spor ohledně posouzení platnosti rozhodčí smlouvy. Zatímco jedna strana tvrdila, že rozhodčí smlouva platná je a spor má být projednán před rozhodci, druhá strana tuto rozhodčí smlouvu považovala za neplatnou z důvodu její neurčitosti, jelikož v rozhodčí smlouvě bylo odkázáno na pravidla neexistujícího rozhodčího soudu.

Nejvyšší soud ČR vycházel z obligatorních náležitostí pro rozhodčí smlouvu, upravených zákonem č. 216/1994 Sb., a následně vyvodil, že námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy pro neurčitost je neopodstatněná, neboť na platnost rozhodčí smlouvy nemá vliv, že bylo odkázáno na pravidla neexistujícího rozhodčího soudu, neboť určení pravidel, kterými se rozhodci mají při rozhodování řídit, není obligatorní náležitostí rozhodčí smlouvy. A tedy odkázání na pravidla neexistujícího stálého rozhodčího soudu nemá vliv na samotnou existenci rozhodčí smlouvy, resp. na její platnost. Rozhodčí smlouva tedy byla v daném případě uznána za platnou.

Dále lze uvést usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 977/2005 ze dne 14. června 2006. Zde se Nejvyšší soud ČR zabýval otázkou, zda je platnost rozhodčí smlouvy podmíněna existencí písemného souhlasu rozhodce s přijetím této funkce. V dané rozhodčí smlouvě byla osoba rozhodce konkrétně stanovena. I v tomto případě Nejvyšší soud ČR vycházel z obligatorních náležitostí rozhodčí smlouvy stanovených zákonem o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. I v tomto případě danou rozhodčí smlouvu považoval za platnou, jelikož písemné přijetí funkce rozhodce není podstatnou náležitostí rozhodčí smlouvy, tudíž nezpůsobuje její neplatnost z důvodu absence takovéhoho úkonu.

2.9. Zánik rozhodčí smlouvy

V závěrečné kapitole této části je třeba zmínit i způsoby zániku rozhodčí smlouvy. Je nezbytné uvést aspoň některé z nich.

V odborné literatuře¹³⁰ se uvádějí následující možnosti:

- stejně tak, jak dochází ke vzniku rozhodčí smlouvy, tedy písemnou formou se strany domluví na způsobu řešení sporu, tak i zaniknout tato rozhodčí smlouva může na základě písemné dohody stran,
- další možností je uplynutí doby rozhodčí smlouvy, na kterou byla sjednána,
- k zániku smlouvy může dojít i v případě, že byl vydán rozhodčí nález a mezi stranami jsou vyřešeny všechny sporné otázky, na které se rozhodčí smlouva vztahovala. Do této oblasti spadá i uzavření smíru,
- odmítne-li rozhodce, který byl výslovně uveden v rozhodčí smlouvě, přijetí funkce, taktéž to způsobí zánik rozhodčí smlouvy. K zániku dojde i v případě vzdání se funkce nebo úmrtí rozhodce,
- nepochybně i prohlášením soudu rozhodčí smlouvy za neplatnou dojde k jejímu zániku,
- i v případě, že byl vydán rozhodčí nález, který soud poté zrušil např. z důvodu uvedeného v § 31 b) ZRŘ, rozhodčí smlouva zaniká.

¹³⁰ Např. ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI Publishing, 2002, str. 93-94; RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 46-47; STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, str. 628-629

ČÁST 3. ROZHODČÍ SMLOUVA VE SPORECH VYPLÝVAJÍCÍCH ZE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLUV

3.1. Rozhodčí smlouva a novela z roku 2012

V předchozí části této diplomové práce bylo pojednáno obecně o rozhodčí smlouvě. Velmi důležitou kapitolou této problematiky jsou však rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách. Nejde o nějaký konkrétní zvláštní druh rozhodčí smlouvy, ale spíše o samotnou povahu postavení spotřebitel – podnikatel, tedy typicky nevyrovnané postavení smluvních stran, kdy na jedné z nich stojí laik, tedy zákazník a na druhé naopak profesionál, tedy podnikatel, který se svou činností živí a předpokládá se u něho vyšší úroveň obezřetnosti, vyšší úroveň znalostí v daném vztahu a dále i do jisté míry větší předvídavost vyplývající ze zkušeností s obdobnými vztahy, do kterých se dostává častěji než jeho spotřebitel. V demokratických státech je stále více aktuální otázka vyrovnávání těchto i podobných nerovností stran a není tomu jinak ani v oblasti ochrany spotřebitele.

Před novelou č. 19/2012 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů zvláštní ustanovení o rozhodčí smlouvě ve spotřebitelských smlouvách neobsahoval. Jak je uvedeno i v důvodové zprávě k novele¹³¹, kterou se mění ZRR, ochrana spotřebitele byla nedostatečná a v rozporu s komunitárním právem. Mezi nejstarší směrnice komunitárního práva patří například Směrnice č. 93/13/ES o zneužívajících klauzulích ve spotřebitelských smlouvách.¹³² Tato směrnice byla do českého práva transformována konkrétně do § 56 občanského zákoníku upravujícího tzv. nepřiměřené podmínky ve spotřebitelských smlouvách.¹³³

¹³¹ Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

¹³² Více viz: PELIKÁNOVÁ, I.: České právo, Evropa a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie č. 10, 2011, str. 17-26

¹³³ Srov. LISSE, L., a kol.: Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou. Ústav práva a právní vědy Praha 2012, str. 156

To se však týkalo ochrany spotřebitele obecně a na poli rozhodčího řízení nebyla ochrana dostatečná, i když se v judikatuře objevovaly rozhodnutí, ve kterých se připomínala nutnost eurokonformního výkladu.¹³⁴ Až ona zmíněná novela s účinností od 1. dubna 2012, zavedla upřesňující ustanovení právě pro rozhodčí smlouvu ve spotřebitelských smlouvách. Těmto ustanovením věnujícím se postavení spotřebitele a jeho ochraně bude věnován dostatečný prostor v následujících kapitolách této části práce.

3.2. Spotřebitelská smlouva

Jestliže se tato třetí část práce nazývá rozhodčí smlouva ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv, je samozřejmě nezbytné určit, co to spotřebitelské smlouvy vlastně jsou a také, kdo může být stranou takové smlouvy, tedy spotřebitelem a dodavatelem.

Smlouva obecně je typický právní úkon, resp. projev vůle, kterým strany upravují vznik, změnu, zánik práv a povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.¹³⁵

Definice spotřebitelské smlouvy se pak nachází přímo v občanském zákoníku v § 52. Zákon tedy obsahuje legální definici, která zní: „*Spotřebitelskými smlouvami jsou smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel.*“ Tato definice by samozřejmě mohla být dále podrobena dalšímu vysvětlování uvedených jednotlivých smluvních typů, avšak v tuto chvíli je hlavně nezbytné vědět, co nebo spíše kdo se skrývá pod označením dodavatel a co nebo kdo pod označením spotřebitel, a to převážně z toho důvodu, že např. v případě uzavření kupní smlouvy stranami, které v tomto právním vztahu nejsou ve vzájemném postavení spotřebitele a dodavatele (tedy půjde o kupní smlouvu „nespotřebitelského charakteru“), na rozhodčí smlouvu, kterou mezi sebou tyto

¹³⁴ Např. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. listopadu 2011

¹³⁵ Viz: FIALA, J., KINDL, M. a kol.: Občanské právo hmotné, 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 433; ŠVESTKA, J., DVORÁK., J. A KOL.: Občanské právo hmotné 1, 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 126

strany uzavřou, se podmínky zavedené novelou v roce 2012 výslovně pro rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách vztahovat nebudou.

Za dodavatele se dle § 52 odst. 2 občanského zákoníku považuje osoba, která při uzavírání a plnění ze smlouvy jedná v rámci své obchodní či jiné podnikatelské činnosti. Dodavatelem může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Samotné podnikání je pak upraveno v obchodním zákoníku, který ve svém ustanovení § 2 říká, že podnikáním je soustavná činnost prováděná podnikatelem samostatně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, a to za účelem dosažení zisku.

Proti tomu spotřebitel je fyzická osoba (nikoliv právnická), a to taková osoba, která při uzavírání a plnění ze smlouvy nejedná v rámci své obchodní či jiné podnikatelské činnosti. Jak z výše uvedeného výkladu vyplývá, pojem spotřebitele je v zákoně vymezen negativně a oproti dřívější úpravě v občanském zákoníku může být spotřebitelem toliko osoba fyzická.

Jak již výše bylo uvedeno, zvláštní úprava právních vztahů mezi spotřebitelem a dodavatelem pramení z postavení spotřebitele jako slabší strany daného právního vztahu, u které se nepředpokládají takové zkušenosti jako u na druhé straně stojícího dodavatele.¹³⁶ Z tohoto důvodu se začalo vyvíjet právo na ochranu spotřebitele, které se v evropských zemích prosazuje zhruba od počátku 70. let dvacátého století. V České republice je ochrana spotřebitele upravena jak soukromým právem (např. občanský zákoník), tak i právem veřejným (např. zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele), přičemž samozřejmě nelze zapomenout ani na úpravu této oblasti právem Evropské unie.

3.3. Arbitrabilita sporů ze spotřebitelských smluv

Jak již bylo v předchozí části pojednáno, arbitrabilitou se rozumí možnost určité spory předložit k vyřešení v rozhodčím řízení. Takové arbitrabilní spory jsou vymezeny v úvodních ustanoveních ZRR. V rozhodčím řízení mohou být obecně

¹³⁶ Srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK, M. A KOL.: Občanský zákoník I. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 451

projednány spory majetkového charakteru, ve kterých lze uzavřít smír. Další podmínky arbitrability a vyloučení některých majetkových sporů jsou uvedeny v § 2 zákona č. 216/1994 Sb., a taktéž již o nich bylo pojednáno v předchozí části.

Spotřebitelské spory vyplývající ze spotřebitelských smluv nepochybně spadají do vymezení arbitrabilních sporů. Jednak se jedná o spor majetkového charakteru a jednak v něm lze uzavřít smír.¹³⁷

Na jednu stranu tedy nic nebrání tomu, aby byly uzavírány rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských právních vztazích, na druhou však z důvodu nutnosti ochrany spotřebitele jsou v zákoně uvedeny odlišné požadavky nejen na obsah či formu rozhodčí smlouvy, ale i další kogentní ustanovení k průběhu či následné možnosti zrušení či přezkumu rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelských smluv.

3.4. Forma rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách

Forma rozhodčí smlouvy je upravena v § 3 ZRŘ. Do tohoto paragrafu byly novelou přidány čtyři odstavce upravující zvlášť podmínky pro rozhodčí smlouvu ve spotřebitelských smlouvách. Kdy v případě spotřebitelských sporů je, kromě podmínek zvláštních, stanovených nově přidanými odstavci, potřeba samozřejmě splnit i obecné podmínky, stanovené prvními dvěma odstavci, a tedy samozřejmě i podmínku písemné formy.

Nově musí rozhodčí smlouva ve spotřebitelských smlouvách být uzavřená na samostatné listině, a ne jako součást podmínek, kterými se řídí hlavní smlouva. Zákon však blíže nespecifikuje, co znamená „sjednána samostatně“. Zda rozhodčí smlouva může být součástí hlavní smlouvy (nikoliv tedy součástí podmínek, kterými se daný vztah řídí) nebo zda rozhodčí smlouva nesmí být ani součástí hlavní smlouvy, resp. strany musí uzavřít zvlášť hlavní smlouvu a zvlášť na dalším dokumentu rozhodčí smlouvu. Dle komentáře Bělohávkova k zákonu o

¹³⁷ Viz: LISSE, L., a kol.: Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2012, str. 99

rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů¹³⁸ pojem „sjednat samostatně“ neznamena nutnost mít uzavřené zvlášť dvě smlouvy, ale rozhodčí smlouvu lze zahrnout do hlavní smlouvy. Zahrnutí rozhodčí smlouvy do smlouvy hlavní může být dokonce, dle názoru Bělohávkova, z hlediska ochrany spotřebitele lepší varianta a uvádí k tomu následující: „*Čím více listin je totiž spotřebiteli předkládáno, tím více se snižuje míra jeho pozornosti. Z hlediska ochrany spotřebitele mohl být totiž zcela dostatečný požadavek na zvláštním zvýraznění/zdůraznění rozhodčí doložky.*“¹³⁹

Na druhou stranu Lisse v jiném z komentářů k zákonu o rozhodčím řízení uvádí, že rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv musí být uzavřena na samostatné listině a že v takovém případě spotřebitel a dodavatel podepíší minimálně dva dokumenty (hlavní smlouvu a rozhodčí smlouvu).¹⁴⁰

Novela v dalším odstavci zavádí povinnost podnikatele poskytnout spotřebiteli informace o důsledcích uzavření rozhodčí smlouvy. Zákon výslovně uvádí „poskytnout náležitě vysvětlení“, kterým se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí smlouvy. Důvodem, jak je uvedeno v důvodové zprávě,¹⁴¹ je nedostatečná znalost spotřebitelů, pokud jde o důsledky podepsání rozhodčí smlouvy.

Tento odstavec však obsahuje neurčité pojmy (např. pojem „dostatečný předstih“), které se mohou stát předmětem další judikatury v závislosti na konkrétních okolnostech.

¹³⁸ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012

¹³⁹ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 251

¹⁴⁰ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, 2012, str. 150

¹⁴¹ Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

3.5. Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách

Novela dále rozšířila podstatnou složku obsahu rozhodčí smlouvy ve formě výslovně stanovených obligatorních náležitostí rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. V zákoně je nyní stanovena povinnost do rozhodčí smlouvy zahrnout pravdivé, přesné a úplné informace níže uvedených náležitostí.

Pro úplnost je však třeba nejdříve připomenout obligatorní náležitosti pro rozhodčí smlouvy obecně. Každá rozhodčí smlouva musí obsahovat alespoň určení stran, které zavazuje a vymezení sporu, který se bude řešit v rozhodčím řízení, příp. vymezení právních vztahů, z nichž vyplývající spory budou projednány v rozhodčím řízení. Další obligatorní náležitosti uvedené v zákoně se vztahují pouze na rozhodčí smlouvy ve vztahu ke spotřebitelským smlouvám a sporům z nich vyplývajících.

První uvedenou obligatorní náležitostí rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských sporech je informace o rozhodci nebo, že rozhoduje stálý rozhodčí soud. Po novele je již jasné, že v rozhodčí smlouvě je možné výběr rozhodce odkázat na jinou osobu, avšak s odkazem na § 7 odst. 1 a § 19 odst. 4 ZRŘ, pravidla pro takové určení či vůbec pro průběh rozhodčího řízení musí být přiloženy k rozhodčí smlouvě.

Další obligatorní náležitostí je stanovení způsobu zahájení rozhodčího řízení a formy jeho vedení. Jestliže se strany dohodly na použití jiných pravidel než pravidel některého ze stálých rozhodčích soudů, je nutné, aby tato pravidla byla přiložena k rozhodčí smlouvě.

Dále je třeba nezapomenout na informace o odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které by mohly vzniknout spotřebiteli v rámci rozhodčího řízení. Vzhledem k tomu, že při uzavírání rozhodčí smlouvy stranám nejsou známy veškeré okolnosti, které se mohou ve sporu v budoucnu teprve objevit, je zřejmé, že přesné vyčíslení nákladů nemůže být stanoveno přesnou částkou, což si ostatně

zákonodárce uvědomuje, a proto v textu zákona používá spojení „předpokládané náklady“.¹⁴²

Podstatnou náležitostí je u spotřebitelských smluv rovněž určení místa konání rozhodčího řízení. Zákon však neupřesňuje, zda postačí uvést stát nebo město, či přesnější lokalizaci.

V neposlední řadě musí rozhodčí smlouva obsahovat způsob doručení rozhodčího nálezů spotřebiteli. Po novele lze doručování upravit smluvně, na rozdíl od úpravy předchozí, ve které se doručování řídilo vždy ustanoveními občanského soudního řádu.¹⁴³

Poslední obligatorní náležitostí je informace o vykonatelnosti rozhodčího nálezů, což znamená, že dodavatel je povinen spotřebitele seznámit se skutečností, že jestliže ve věci je vydán rozhodčí nález, tento má stejné právní následky jako soudní rozhodnutí a je tedy soudně vykonatelný.

Tyto výše uvedené obligatorní náležitosti zavedené novelou č. 19/2012 Sb. však v rozhodčí smlouvě být nemusí, za předpokladu, že spor je odkázán na stálý rozhodčí soud. V takovém případě totiž v rozhodčí smlouvě stačí pouze odkázat na statuty a řády daného stálého rozhodčího soudu. Pouze v případě, že by snad statuty a řády vybraného stálého rozhodčího soudu některou z výše stanovených obligatorních náležitostí neobsahovaly, bylo by nutné pak tyto náležitosti uvést výslovně v samotné rozhodčí smlouvě.¹⁴⁴

3.6. Platnost rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách

O (ne)platnosti rozhodčí smlouvy obecně již bylo pojednáno v předchozí části. Vzhledem k tomu, že pro rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských

¹⁴² LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, 2012, str. 161-162

¹⁴³ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, 2012, str. 164-165

¹⁴⁴ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 258

smluv jsou stanoveny další povinné náležitosti, je nutné se i v tomto případě zastavit u (ne)platnosti těchto typů rozhodčích smluv a domáhání se zrušení rozhodčího nálezu.

Důvody zrušení rozhodčího nálezu soudem nalezneme v ustanovení § 31 ZRŘ. I do této části tohoto zákona byly novelou přidány další důvody, které se vztahují právě na spory ze spotřebitelských smluv.

Obecně pro všechny rozhodčí smlouvy platí, že pokud její předmět nebyl arbitrabilní, resp. nebylo možné v dané věci uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, soud na návrh kterékoliv strany rozhodčí nález zruší. Toto soud zkoumá z úřední povinnosti, bez ohledu na to, kdo návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudu podal.¹⁴⁵

Pokud jde o další důvod upravený v uvedeném § 31 písm. b) ZRŘ týkající se neplatnosti rozhodčí smlouvy, jedná se o možnost zrušení rozhodčího nálezu soudem, je-li rozhodčí smlouva neplatná z jiných důvodů, nebo rozhodčí smlouva byla zrušena popř. se na danou věc vůbec nevztahovala. Byl-li podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu z jednoho z uvedených důvodů, bude soud dále postupovat podle toho, kdo návrh podal. Pouze v případě podání návrhu spotřebitelem, soud bude nejen tyto důvody, ale všechny další důvody uvedené v § 31 písm. a) až d) a písm. h) ZRŘ zkoumat ex officio, tedy z úřední povinnosti.¹⁴⁶

Novelou byla dále přidána, v souvislosti s rozhodčími smlouvami pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, možnost zrušit rozhodčí nález, bylo-li v řízení rozhodnuto v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele nebo v rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem. Toto ustanovení je však zásahem do zákazu hmotněprávního přezkumu rozhodčích nálezů.¹⁴⁷ Nutno zdůraznit, že výlučně ve sporech ze spotřebitelských smluv tak soud meritorně přezkoumává rozhodčí nález, nikoliv však v celém rozsahu, neboť nejde o další odvolací

¹⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1087

¹⁴⁶ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1065

¹⁴⁷ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1104

instanci, přezkum se bude týkat toliko zjištění, zda se v rozhodčím řízení rozhodovalo v rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele nebo v rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem.¹⁴⁸ A výsledkem takového přezkumu pak bude buď zrušení rozhodčího nálezu, nebo jeho ponechání v platnosti, nikoliv nové meritorní rozhodnutí soudu, které by rozhodčí nález nahradilo.

Další důvod, zavedený výše uvedenou novelou, v § 31 písm. h) ZRŘ už souvisí s neplatností rozhodčí smlouvy. Jedná se o zrušení rozhodčího nálezu z důvodu absence informací požadovaných v § 3 odst. 5 ZRŘ v rozhodčí smlouvě nebo v situacích, kdy takové informace tam sice jsou, ale záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé. Jelikož takové informace jsou obligatorní náležitostí rozhodčí smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a dodavatelem, mohl by se tento důvod podřadit pod již výše zmíněný důvod a uvedený v § 31 písm. b) ZRŘ, pokud je tedy rozhodčí smlouva neplatná z jiných důvodů než nemožnosti ji v dané věci vůbec uzavřít. Důvod uvedený v § 31 písm. h) ZRŘ je však třeba považovat za speciální úpravu právě vůči § 31 písm. b) ZRŘ, neboť důvod uvedený v § 31 písm. b) ZRŘ je stanoven obecně pro rozhodčí smlouvy, kdežto v písm. h) je upraven pouze pro zvláštní případy rozhodčích smluv uzavřených mezi spotřebitelem a dodavatelem.¹⁴⁹

3.7. Další ustanovení zavedená novelou č. 19/2012 Sb.

Je-li v této části pojednáváno o rozhodčí smlouvě pro spory vyplývající ze spotřebitelských smluv a o nových ustanoveních, která přinesla novela, je nutné aspoň stručně zmínit, co nového tato novela kromě ustanovení upravující obligatorní náležitosti takové rozhodčí smlouvy do této problematiky zavedla.

¹⁴⁸ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1104

¹⁴⁹ BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1106

Tedy kromě požadavků na rozhodčí smlouvu byly do zákona začleněny i následující změny ve vztahu k řešení sporů ze spotřebitelských smluv, z nichž se jedná například o:

- a) Požadavek na rozhodce – nově bezúhonnost rozhodce a povinnost být zapsán v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti s tím, že do seznamu se zapíše pouze osoba s právnickým vzděláním v oboru právo.¹⁵⁰
- b) Povinnost rozhodců rozhodovat v souladu s předpisy na ochranu spotřebitele.¹⁵¹
- c) Povinné náležitosti rozhodčího nálezu v podobě odůvodnění a poučení o právu podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudu.¹⁵²
- d) Zákaz volby takového práva, které by mohlo být spotřebiteli na újmu nebo by snižovalo míru ochrany jeho práv podle zákona č. 216/1994 Sb., či jiných právních předpisů, jde-li o rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem.¹⁵³

¹⁵⁰ SADECKÝ, L.: Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Právní rozhledy č. 5, 2012, str. 154

¹⁵¹ Viz § 25 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

¹⁵² Viz § 25 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

¹⁵³ Viz § 37 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

ČÁST 4. EXKURZ DO PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ V RUSKU

4.1. Úvod

Dosavadní části této práce byly věnovány české problematice rozhodčího řízení. V této chvíli se však výklad přesouvá nejen do své čtvrté části, ale současně jde i o přesun mezikontinentální, neboť tuzemský prostor práva upravujícího rozhodčí řízení v této chvíli nahrazuje ruský systém, a tedy dále bude práce pojednávat o ruské úpravě rozhodčího řízení.

Patrně není potřeba zdůrazňovat význam ruského trhu pro Českou republiku, a to nejen na poli prodejnosti českých vozů, a který je ještě zvýrazněn právě v západních Čechách v souvislosti s Karlovými Vary jako velkým turistickým lákadlem, kde ruští občané neváhají uskutečňovat nejen své relaxační potřeby, ale často i své představy obchodní. V případě vzájemných právních vztahů českých a ruských občanů, případně právnických osob, ve spojení se vždy existující potenciální možností vzniku sporu a v souvislosti se stále stoupající oblibou rozhodčích řízení jako efektivního způsobu řešení těchto sporů, je přinejmenším vhodné mít o úpravě rozhodčího řízení v Rusku představu, neboť znalost ruského právního prostředí by mohla vést k efektivnějšímu řešení vzniklých sporných situací.

4.2. Soudní systém v Rusku

4.2.1. Ústavní pojetí Ruské federace

Rusko neboli taktéž Ruská federace je demokratickým právním státem federativního uspořádání s parlamentní formou vlády.¹⁵⁴ Již ze samotného názvu tohoto státu je patrné, že jelikož se jedná o federaci, je celá tato územní jednotka tvořena dalšími subjekty, které jí jsou podřazeny. Tyto subjekty, tvořící jím nadřazený stát Ruskou federaci, jsou zakotveny v Hlavě 3. Konstitucii RF (Ústavy Ruské federace). Ruská federace se tedy skládá z těchto subjektů: z republik, krajů, oblastí, dvou měst federativního významu (Moskva, Petrohrad), židovské autonomní oblasti a autonomních okresů.¹⁵⁵

Ačkoliv je v Ústavě zakotvena rovnost těchto subjektů jednak ve vzájemných vztazích mezi sebou navzájem a jednak ve vzájemných vztazích s federálními orgány státní moci¹⁵⁶, pouze republiky jsou nadány např. právem si stanovit další oficiální jazyk kromě jazyka ruského.¹⁵⁷ Republiky pak navíc vydávají i svou vlastní Ústavu a dále další právní předpisy, proti ostatním subjektům, které sice samotnou Ústavu nemají, ale mohou si vydávat své vlastní statuty a taktéž další právní předpisy. Je však samozřejmostí, že takto vydané právní předpisy subjektů tvořících Ruskou federaci musejí být v souladu jak s Ústavou Ruské federace, tak i federálními zákony.

4.2.2. Soudní moc

Státní moc Ruské federace je, tak jako např. státní moc České republiky, tvořena mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní. Tyto jednotlivé moci jsou od sebe funkčně oddělené, avšak vzájemně se ovlivňují a kontrolují klasickým tzv. systémem vzájemných brzd a vah.¹⁵⁸

¹⁵⁴ Srov. Statja 1 Konstitucii Rossijskoj federacii (Ústavy Ruské federace) z roku 1993

¹⁵⁵ Statja 65 Konstitucii Rossijskoj federacii (Ústavy Ruské federace) z roku 1993

¹⁵⁶ Statja 5 Konstitucii Rossijskoj federacii (Ústavy Ruské federace) z roku 1993

¹⁵⁷ PETRENKO, A., V.: Konstitucionnoje právo Rossiji. Sankt-Peterburg: Sova, 2010, str. 24

¹⁵⁸ AUTORSKÝ KOLEKTIV: Pravovedenijs. Moskva: Examen, 2008, str. 67

Soudnictví mohou vykonávat toliko soudy, které rozhodují v rámci ústavního, civilního, správního a trestního soudnictví. Základními prameny soudního systému v Rusku je „Konstitucija Rossijskoj federacii“ (Ústava Ruské federace) a Federalnyj konstitucionnyj zakon „O sudebnoj sisteme Rossijskoj federacii“ (federální ústavní zákon o soudním systému Ruské federace). Tato ústavní úprava zakotvuje následující soudní orgány:

- Ústavní soud Ruské federace (Konstitucionnyj Sud Rossijskoj federacii),
- Nejvyšší soud Ruské federace (Verchovnyj sud Rossijskoj federacii),
- Nejvyšší arbitrážní soud Ruské federace (Vysšij Arbitražnyj sud Rossijskoj federacii),
- další federální soudy,
- soudy subjektů Ruské federace.

Ústavní soud Ruské federace je soudním orgánem ochrany a kontroly ústavnosti. Stejně jako v České republice, tak i v Rusku se Ústavní soud nachází mimo systém obecných soudů, arbitrážních soudů či soudů subjektů Ruské federace.¹⁵⁹ Organizace a působnost Ústavního soudu Ruské federace je pak upravena federálním ústavním zákonem „O Ústavním soudu Ruské federace“ (Federalnyj konstitucionnyj zakon „O Konstitucionnom Sudě Rossijskoj Federacii“).

Pro pochopení problematiky úpravy rozhodčího řízení v Rusku je nutné se pozastavit u dalších dvou zmíněných soudních orgánů. Jedná se o Nejvyšší soud RF a Nejvyšší arbitrážní soud RF. Název „Nejvyšší arbitrážní soud“ by totiž mohl na první pohled vzbudit mylnou domněnku o působnosti takového soudu. Mohlo by se tak stát z důvodu obecného povědomí o významu pojmu „arbitráž“, jelikož pod tímto pojmem si snadno lze přestavit české označení rozhodčího řízení, přičemž současně je potřeba upozornit na skutečnost, že i na mezinárodním poli je tento pojem shodně užíván pro tento mimosoudní typ řešení sporů.

V ruské úpravě je však nutné k tomuto pojmu přistupovat obezřetně a tyto instituty nezaměňovat, i přesto že jsou shodně označovány. Značný rozdíl je

¹⁵⁹ AUTORSKÝ KOLEKTIV: Pravovedenije. Moskva: Examen, 2008, str. 138-139

patrný již ze samotného vymezení působností obou nejvyšších soudů v Ústavě Ruské federace.

Verchovnyj Sud Ruské federace je nejvyšším soudním orgánem v občanských, trestních, správních a jiných věcech, spadajících do obecné jurisdikce a současně tento soud vykonává dohled nad činností instančně podřízených soudů a taktéž sjednocuje rozhodování soudů a provádí interpretaci ustanovení.¹⁶⁰

Vysšij Arbitražnyj Sud RF je též nejvyšším soudním orgánem, avšak ve věcech ekonomických příp. hospodářských sporů a v dalších věcech, o kterých tak stanoví federální zákon. I Vysšij Arbitražnyj Sud RF vykonává dohled nad rozhodovací činností instančně podřízených arbitrážních soudů.¹⁶¹

Oproti soudnímu systému v České republice lze vidět patrné rozdíly. V ruské úpravě není zakotven Nejvyšší správní soud jako v české úpravě,¹⁶² tento je součástí obecného soudnictví, avšak naproti tomu přímo v Ústavě je zakotven arbitrážní soud, jakožto soud ve věcech ekonomických, což je naopak v České republice součástí obecných soudů. V oblasti soukromoprávních sporů je tedy pravomoc rozdělena mezi různé soudní orgány a taktéž proces řešení takových sporů je upraven v samostatných právních předpisech. Jedná se o Graždanskij procesualnyj kodex Rossijskoj Federacii (volně přeložené - občanský soudní řád), dle kterého se projednávají spory vyplývající z občanskoprávních, rodinných, pracovních a dalších vztahů,¹⁶³ avšak z jeho působnosti jsou vyloučeny spory, které jsou federálním zákonem svěřeny pouze soudům arbitrážním.

Naproti tomu Arbitražnyj procesualnyj kodex Rossijskoj Federacii (volně přeložené - Arbitrážní soudní řád) pak obsahuje úpravu soudního procesu sporů vyplývajících z podnikatelské či jiné ekonomické činnosti osob, ať už osob fyzických či právnických.¹⁶⁴ Jedná se tedy o jakési spory z obchodněprávních vztahů.

¹⁶⁰ Statja 126 Konstitucii Rossijskoj federacii (Ústavy Ruské federace) z roku 1993

¹⁶¹ Statja 127 Konstitucii Rossijskoj Federacii (Ústavy Ruské federace) z roku 1993

¹⁶² čl. 91 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁶³ Statja 22 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 138-FZ, 2002

¹⁶⁴ Statja 27 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 95-FZ, 2002

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že použití označení „arbitrážní proces“ není, jak by mohlo být i z důvodu mezinárodního použití tohoto označení, rozhodčím řízením, jakožto alternativním způsobem řešení sporů. Arbitrážní proces je v Rusku řádným soudním procesem, ve kterém rozhodují soudy, jakožto státní orgány, v přesně vymezeném okruhu sporů, vyplývajících z obchodněprávních vztahů mezi určitými subjekty.

Nicméně se však, jak bude i v jedné z dalších kapitol uvedeno, v Ruském právním prostředí lze setkat i s pojmem „mezinárodní obchodní arbitráž“. V tomto případě se pod označením „arbitráž“ skrývá již opravdu řízení rozhodčí.

Z uvedeného různého použití pojmu „arbitráž“ vyplývá odlišná terminologie v ruském právu, resp. její nejednotnost. Zatímco v úpravě vnitrostátní je pojmem arbitráž myšleno soudní řešení obchodněprávních sporů, v mezinárodní úpravě je tím naopak myšleno řízení rozhodčí.

4.3. Úprava rozhodčí řízení

Ač by z dosavadního výkladu mohlo na čtenáře působit, že se rozhodčí řízení ve vnitrostátní úpravě nevyskytuje, v dalším výkladu bude přesvědčen o opaku.

Ruská úprava pro tento způsob alternativního řešení sporů používá označení „tretejskije sudy“. Rozhodčí řízení není ani v tomto státu novinkou, naopak již za vlády cara Ivana Hrozného byl takovýto způsob řešení sporů znám a využíván.¹⁶⁵

V současné právní úpravě Ruské federace existuje řada předpisů upravujících rozhodčí řízení. Mezi nejdůležitější patří:

- Federalnyj zakon „O tretejskich sudach v Rossijskoj Federacii“ N 102 - FZ, 2002 (federální zákon o rozhodčích soudech RF),
- Zakon RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitraž“ N 5338 - I, 1993 (zákon o mezinárodní obchodní arbitráži),

¹⁶⁵ Viz: KLEANDROV, M., I.: Arbitražnyj proces, 3. izdanije. Novosibirsk: Nauka, 2004, str. 452

- Graždanskij procesualnyj kodex Rossijskoj Federacii N 138 - FZ, 2002 (občanský soudní řád)
- Arbitražnyj procesualnyj kodex Rossijskoj federacii N 95 - FZ, 2002 (arbitrážní soudní řád)

4.4. Vnitrostátní rozhodčí řízení

Základním právním předpisem, který upravuje rozhodčí řízení je již zmíněný zákon „O tretejskich sudach“ z roku 2002. Tento předpis upravuje rozhodčí soudy (označení „rozhodčí soud“ je společné jak pro rozhodce ad hoc, tak i pro stálé rozhodčí soudy¹⁶⁶), dále způsob ustanovování rozhodců, kogentní ustanovení k procesu v rozhodčím řízení, arbitrabilitu a jiné otázky s tím související.

Již první ustanovení uvedeného zákona upravuje arbitrabilitu rozhodčího řízení v Rusku. Předmětem rozhodčího řízení mohou být jakékoliv spory vyplývající z občanskoprávních vztahů, pokud není federálním zákonem stanoveno jinak¹⁶⁷. Občanskoprávními vztahy jsou pak všechny vztahy vzniklé v souladu s předpisy občanského práva, jejichž účastníci jsou rovnocennými nositeli práv a povinností.¹⁶⁸ Předmět rozhodčího řízení je upraven i v obou výše uvedených soudních řádech, tj. občanském soudním řádu a arbitrážním soudním řádu, ve kterých je stanoveno, že se strany mohou domluvit na předložení jejich sporu rozhodčímu soudu.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Statja 2 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁶⁷ Statja 1 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁶⁸ LUKJANKO, M., F.: Graždanskoje pravo Rossijskoj Federacii. Tjumeň: Tjumenskij gosudarstvennyj universitet, 2004, str. 41

¹⁶⁹ Statja 3 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 138-FZ, 2002; Statja 4 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 95-FZ, 2002

4.4.1. Rozhodčí soudy

4.4.1.1. Rozhodčí soud ad hoc

Jak již bylo uvedeno, obecné označení rozhodčí soud se vztahuje jak na stálé rozhodčí soudy, tak i na rozhodčí řízení ad hoc.

Rozhodčí soud ad hoc se ustanovuje na základě dohody stran sporu. Takové ustanovení stranami však nesmí být v rozporu s kogentními ustanoveními zákona „O tretejskich sudach“. Strany si můžou zvolit libovolný počet rozhodců, avšak tento počet musí být lichý. Pokud si počet neupraví, jejich spor rozhodnou tři rozhodci, přičemž každá strana vybere po jednom rozhodci a tito ustanovení rozhodci pak zvolí třetího rozhodce. Pokud ale některá ze stran do 15 dnů od požádání o ustanovení rozhodce takto neučiní, spor lze předložit soudu, do jehož pravomoci daný spor spadá.¹⁷⁰

Jestliže si strany zvolí pouze jednoho rozhodce, zákon stanovuje podmínku, aby tento rozhodce měl vysokoškolské právnické vzdělání. V případě, že spor rozhoduje více rozhodců, tuto podmínku musí splňovat pouze předseda takového rozhodčího soudu ad hoc, ostatní soudci rozhodčího senátu nikoliv.¹⁷¹

4.4.1.2. Stálý rozhodčí soud

Vznik stálých rozhodčích soudů je upraven v statje 3 výše uvedeného zákona „O tretejskich sudach“. Dle tohoto ustanovení jsou stálé rozhodčí instituce zřizovány obchodními komorami nebo organizátory obchodu, kteří uskutečňují svou činnost dle federálního zákona „O organizovannych torgach“ (v překladu federální zákon „O organizovaných trzích“). Dále mohou být stálé rozhodčí soudy zřízeny sdruženími dodavatelů a spotřebitelů nebo jinými organizacemi, které jsou právníckými osobami vytvořenými v souladu s právními předpisy Ruské federace.

¹⁷⁰ Viz: KLEANDROV, M., I.: Arbitažnyj proces, 3. izdanije. Novosibirsk: Nauka, 2004, str. 470

¹⁷¹ Srov. Statja 8 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

Zákon však přímo zakazuje zřízení takových rozhodčích soudů při federálních orgánech státní moci, státních orgánech subjektů Ruské federace či orgánech místní samosprávy.¹⁷²

Pokud se některý z výše uvedených subjektů, který má dle zákona možnost zřídit stálý rozhodčí soud, rozhodne tento stálý rozhodčí soud zřídit, musí splnit určité základní podmínky. Nejprve musí přijmout rozhodnutí o zřízení stálého rozhodčího soudu, dále musí schválit vnitřní předpisy stálého rozhodčího soudu a v neposlední řadě i zřídit a schválit seznam rozhodců tohoto soudu.¹⁷³

4.4.2. Rozhodčí smlouva

Aby spor mohl být projednán v rozhodčím řízení, musí být mezi stranami uzavřena rozhodčí smlouva (tretejskoe soglašenije). Rozhodčí smlouvu lze uzavřít pro případ řešení jen určitých sporů v budoucnu vzniklých, popř. ohledně všech v budoucnu vzniklých sporů z konkrétního právního vztahu mezi stranami či z určitého okruhu právních vztahů.¹⁷⁴

Pokud se určitý spor již projednává před soudem, i pro takový spor lze rozhodčí smlouvu stále uzavřít, a to až do vyhlášení rozhodnutí soudem, který o věci jedná. Nastane-li taková situace, soud řízení zastaví.¹⁷⁵

Pro rozhodčí smlouvu je stanovena obligatorní písemná forma, není-li federálním zákonem stanoveno jinak. Písemná forma je zachována i v případě použití prostředků elektronické komunikace, pokud z dokumentu jasně vyplývá uzavření rozhodčí smlouvy jejími stranami.¹⁷⁶

Obsah rozhodčí smlouvy se pak v obecných rysech shoduje s českou úpravou. Musí být zachována písemná forma, dále se musí jednat o spor, který lze projednat v rozhodčím řízení a taktéž nesmí chybět vymezení stran.

¹⁷² Srov. Statja 3 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁷³ Srov. Statja 3 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁷⁴ Srov. Statja 7 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁷⁵ Statja 222 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj federaci, N. 138 - FZ, 2002; Statja 148 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj federacii, N. 95 - FZ, 2002

¹⁷⁶ Srov. Statja 7 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

Další složky obsahu jsou v dispozici stran. Pokud si neupraví vlastní pravidla, budou aplikována ustanovení federálního zákona „O tretejskich sudach“. V případě zvolení stálého rozhodčího soudu se použijí předpisy této stálé rozhodčí instituce.

4.4.3. Pravidla rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení v Rusku je postaveno na zásadách zákonnosti, nezávislosti, nestrannosti rozhodců, dispozitivnosti a některých dalších zásadách.¹⁷⁷

Stanovení pravidel řízení je pak, až na některá kogentní ustanovení, zcela v dispozici stran, a záleží tedy pouze na nich, jak si je upraví. V případě volby stálého rozhodčího soudu se použijí pravidla tohoto soudu, avšak ne bezvýjimečně, jelikož i v tomto případě strany mohou průběh upravit i od pravidel rozhodčího soudu odlišně. Jestliže se pak strany na těchto jiných pravidlech rozhodování sporu shodnou, avšak učiní tak neúplně (tzn., že budou některá pravidla chybět), rozhodce taková pravidla stanoví sám.¹⁷⁸

Místo řízení si strany mohou určit pouze v případě rozhodčího soudu ad hoc. U stálé rozhodčí instituce je místo upraveno vnitřními pravidly tohoto soudu. A pokud taková pravidla chybí, místo určí rozhodčí senát s ohledem na okolnosti daného sporu a strany sporu.¹⁷⁹

Rozhodčí řízení probíhá v ruském jazyce. Strany však mohou zvolit i jazyk jiný.¹⁸⁰

Samotné řízení se zahajuje doručením žaloby rozhodčímu soudu. Náležitosti žaloby jsou upraveny přímo v zákoně "O tretejskich sudach". Pro žalobu je stanovena obligatorní písemná forma a dále musí obsahovat následující body:

- datum podání žaloby,
- označení stran,

¹⁷⁷ viz: KLEANDROV, M., I.: Arbitažnyj proces, 3.izdanije. Novosibirsk: Nauka, 2004, str. 472

¹⁷⁸ Srov. Statja 19 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁷⁹ Srov. Statja 20 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁸⁰ Srov. Statja 21 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

- odůvodnění pravomoci rozhodčího soudu,
- žalobní petit,
- vylíčení rozhodujících skutečností,
- důkazy dokládající nárok žalobce,
- vzniklé náklady,
- seznam příloh přikládaných k žalobě,
- žaloba musí být podepsána žalobcem. V případě, že žalobu podává právní zástupce žalobce, musí být taktéž přiložena plná moc.¹⁸¹

V případě rozhodčího řízení v Rusku přichází v úvahu též podání vzájemné žaloby žalovaným. Tato vzájemná žaloba pak musí samozřejmě splňovat náležitosti obecně stanovené pro žalobu a je důležité zmínit, že v případě rozhodčího řízení v Rusku musejí nároky uplatňované ve vzájemné žalobě souviset s původně podanou žalobou.¹⁸²

Rozhodčí řízení se koná za účasti obou stran, a to neveřejně. Pokud ale jedna ze stran nedorazí bez předchozí omluvy na jednání, ačkoliv byla řádně s konáním jednání obeznámena, není toto překážkou dalšího postupu řízení a o věci tedy lze rozhodovat bez její přítomnosti.¹⁸³

Pokud jde o dokazování v rozhodčím řízení v Ruské federaci, zde zjednodušeně platí, že obě strany musí v zásadě prokázat svá tvrzení. Pokud strany předloží nedostatečné množství důkazů, rozhodčí soud může požádat o jejich doplnění.¹⁸⁴

Důležitou otázkou rozhodčího řízení je i otázka práva a právních norem, které se v rámci rozhodčího řízení mají použít. Řízení musí vždy probíhat v souladu s Ústavou Ruské federace, s federálními zákony Ruské federace, vyhláškami vlády a dalšími normativními právními akty. Bude-li se na danou věc,

¹⁸¹ Srov. Statja 23 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁸² Srov. Statja 24 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁸³ Srov. Statja 27, 28 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁸⁴ Srov. Statja 26 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

projednávanou v rozhodčím řízení vztahovat mezinárodní smlouva, pak má aplikační přednost před předpisy vnitrostátními.¹⁸⁵

4.4.4. Rozhodčí nález

Jedním z možných způsobů ukončení rozhodčího řízení je pravomocný rozhodčí nález. Rozhodčí soud při svém rozhodování vychází, jak již bylo výše uvedeno, z rozhodčí smlouvy a z použití obchodněprávních zvyklostí. Není-li daný právní vztah stran upraven právními předpisy nebo ve smlouvě nejsou obsaženy zvyklosti vyskytující se v obdobných vztazích, které by bylo možné aplikovat i na daný vztah, rozhodčí soud rozhodne podle právní úpravy těmto vztahům neblíží. Není-li ani takové úpravy, musí vycházet z právních zásad a účelu zákonů a jiných normativních právních aktů.¹⁸⁶ V případě, že ve věci rozhoduje rozhodčí senát, na konečném rozhodnutí se rozhodci musí usnést většinou hlasů všech rozhodců.¹⁸⁷

Rozhodčí nález se vyhotovuje v písemné formě a musí obsahovat tyto náležitosti¹⁸⁸:

- datum rozhodnutí,
- místo konání rozhodčího řízení,
- jména ustanovených rozhodců,
- označení stran,
- odůvodnění pravomoci k dané věci,
- nároky žalobce a vyjádření žalovaného,
- rozhodující okolnosti v dané věci, důkazy, na základě kterých bylo rozhodnuto, zákony a jiné předpisy, které byly použity při rozhodování.

¹⁸⁵ Viz: KLEANDROV, M., I.: Arbitážnyj proces, 3.izdanije. Novosibirsk: Nauka, 2004, str. 468-469

¹⁸⁶ Srov. Statja 6 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁸⁷ Srov. Statja 32 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁸⁸ Srov. Statja 33 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

Rozhodčí nález musí taktéž, kromě výše uvedených náležitostí, obsahovat samozřejmě i výrok, ve kterém je obsaženo závazné rozhodnutí rozhodčího soudu v dané věci. Součástí výrokové části je i výrok o nákladech řízení, tedy v rozhodnutí musí být upraveno, kdo a jakým způsobem náklady rozhodčího řízení uhradí.

Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu se následně doručí stranám sporu. Stejně jako v České republice, tak i v Rusku rozhodčí nález musí rozhodce zaslat příslušnému soudu, a to nejpozději ve lhůtě jednoho měsíce od jeho vydání. U tohoto soudu je pak rozhodčí nález uschován nejméně po dobu pěti let.¹⁸⁹

Dalším způsobem ukončení rozhodčího řízení je vydání usnesení o zastavení rozhodčího řízení. Může se tak například stát, pokud strany uzavrou smír, který následně rozhodčí soud potvrdí. Další důvod k zastavení rozhodčího řízení je, pokud rozhodčí soud dojde k závěru, že není k projednání daného sporu příslušný, příp. (v duchu zásady *rei iudicata*) zjistí-li rozhodce, že v daném sporu již existuje pravomocné rozhodnutí příslušného soudu nebo pravomocný rozhodčí nález.¹⁹⁰

4.4.5. Zrušení a výkon rozhodčího nálezu

4.4.5.1. Zrušení rozhodčího nálezu

Nesjednají-li si strany v rozhodčí smlouvě, že rozhodčí nález je konečným rozhodnutím v jejich věci, lze se domáhat jeho zrušení příslušným civilním soudem při dodržení lhůty, která činí tři měsíce od doručení rozhodčího nálezu té ze stran, která se zrušení domáhá.

Postup soudu v případě takového podání je upraven příslušnými procesními předpisy. V závislosti na druhu sporu a soudu příslušného v dané věci rozhodovat, se bude postupovat dle jednoho z již několikrát zmíněných předpisů (Graždanskij procesualnyj kodex Rossijskoj Federacii (občanský soudní řád) nebo Arbitražnyj procesualnyj kodex Rossijskoj Federacii (arbitrážní soudní řád)).

¹⁸⁹ Srov. Statja 39 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁹⁰ Srov. Statja 38 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

V každém z uvedených právních předpisů jsou pak stanoveny důvody, na základě kterých soud může rozhodčí nález zrušit. Strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, musí uvést konkrétní důvod, pro který se zrušení domáhá a přiložit k návrhu na zrušení potřebné důkazy prokazující odůvodněnost takového návrhu. Rozhodčí nález může být zrušen z následujících důvodů¹⁹¹:

- rozhodčí smlouva je neplatná dle federálního zákona,
- straně, která se zrušení domáhá, nebylo řádným způsobem oznámeno, kteří rozhodci v dané věci budou rozhodovat, nebo tato strana příp. nebyla informována o místu a konání řízení či dalších důležitých otázkách ve vztahu k průběhu konaného rozhodčího řízení,
- rozhodčí nález byl vydán ve sporu, který nebyl předmětem rozhodčí smlouvy nebo pokud rozhodci v rozhodčím nálezu přesáhli rozsah pravomoci rozhodnout v daném sporu. V takovém případě, vztahuje-li se důvod jen na část rozhodčího nálezu, která je oddělitelná, lze zrušit pouze tuto část (zbylá část rozhodčího nálezu bude i nadále platná),
- rozhodčí soud nebyl ustanoven dle rozhodčí smlouvy, nebo řízení proběhlo v rozporu s pravidly pro rozhodčí řízení uvedenými v rozhodčí smlouvě.

Jestliže se jedna ze stran zrušení rozhodčího nálezu domáhá, příslušný soud pak z úřední povinnosti zkoumá, zda daný spor bylo vůbec možné v rozhodčím řízení projednat (soud tedy zkoumá objektivní arbitrabilitu) nebo nebyly-li rozhodčím nálezem porušeny stěžejní zásady ruského práva.¹⁹²

V případě zrušení rozhodčího nálezu soudem z jednoho z výše uvedených důvodů, který strana prokázala, tato strana se pak opět může obrátit na rozhodčí soud. Pokud ale ke zrušení rozhodčího nálezu došlo například z důvodu neplatnosti rozhodčí smlouvy nebo proto, že se nevztahovala na tento spor, danou věc není možné opět projednat v rozhodčím řízení.¹⁹³

¹⁹¹ Srov. Statja 421 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 138 - FZ, 2002; Statja 233 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 95 - FZ, 2002

¹⁹² Srov. Statja 42 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

¹⁹³ Srov. Statja 43 Federalnogo zákona „O tretejskich sudach“ N 102 - FZ, 2002

4.4.5.2. Výkon rozhodčího nálezu

Nedojde-li k dobrovolnému splnění povinnosti stanovené rozhodčím nálezem, oprávněný se může domáhat jeho následného výkonu. K tomu však potřebuje rozhodnutí o vykonatelnosti příslušného civilního soudu.

Žalovaný má však ještě v tuto chvíli možnost obrany, v podobě požadavku směřovaného na příslušný civilní soud, aby rozhodnutí o vykonatelnosti nevydal. Civilní soud může takový požadavek povinného splnit pouze ze stejných důvodů, pro které by bylo možné rozhodčí nález zrušit a o kterých bylo pojednáno výše. Z úřední povinnosti soud nevydává rozhodnutí o vykonatelnosti pro nearbitrovatelnost daného sporu nebo pokud je rozhodčí nález v rozporu se základními zásadami ruského práva. Ostatní důvody musí prokázat sama strana, která se domáhá zamítnutí vydání rozhodnutí o vykonatelnosti.¹⁹⁴

Nebylo-li rozhodnutí o vykonatelnosti vydáno, strany se mohou opět obrátit na rozhodčí soud nebo případně na příslušný soud.¹⁹⁵

4.5. Mezinárodní obchodní arbitráž

4.5.1. Úprava mezinárodní obchodní arbitráže

Ač je předchozí pojednání o povaze rozhodčího řízení v Ruské federaci z obecného hlediska samozřejmě nezbytnou součástí této práce, nutno konstatovat, že pro českého občana je významnější tato část práce, a to z jednoho prostého důvodu. Zatímco výše uvedené pojednání rozebíralo rozhodčí řízení ve vnitrostátním pohledu, nutno si uvědomit, že toto je významnější spíše pro občany Ruské federace. Pokud však jde např. o občany České republiky, příp. občany jiných států EU, pro ně je v případném obchodním vztahu k ruským fyzickým či právnickým osobám zcela stěžejní následující část práce, pojednávající o základních otázkách rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem, tedy např. mezi

¹⁹⁴ Srov. Statja 426 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 138-FZ, 2002; Statja 239 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 95-FZ, 2002

¹⁹⁵ Srov. Statja 427 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 138-FZ, 2002; Statja 240 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 95-FZ, 2002

ruským občanem, který vstoupil do obchodního vztahu s českým občanem a pro případ sporu s ním uzavřel rozhodčí smlouvu.

Úprava mezinárodní obchodní arbitráže v Ruské federaci, která je zakotvena přímo v zákoně Ruské federace „O meždunarodnom kommerčeskom arbitražě“, vychází z velké části ze vzorového zákona UNICITRAL zpracovaného Komisí OSN,¹⁹⁶ přičemž bude-li určitá mezinárodní smlouva, kterou je Ruská federace vázána, obsahovat odlišnou úpravu od toho, co stanovuje zákonný, příp. podzákonný právní předpis, bude mít tato mezinárodní smlouva samozřejmě aplikační přednost před takovým zákonem.¹⁹⁷

4.5.2. Arbitrabilita sporů

Místní působnost obsažená v základních ustanoveních tohoto zákona stanovuje, že zákon se vztahuje na mezinárodní obchodní rozhodčí řízení, která se konají na území Ruska, a současně též určuje, co může být předmětem takového mezinárodního obchodního řízení.¹⁹⁸ Konkrétně se jedná o spory:

- ze smluvních a dalších občanskoprávních vztahů vznikajících při realizaci mezinárodního obchodu a jiných druhů mezinárodních ekonomických vztahů, je-li sídlo aspoň jedné ze stran v zahraničí,
- společností se zahraničními investicemi vzájemně mezi sebou,
- mezinárodních asociací a organizací, zřízených na území Ruské federace vzájemně mezi sebou, nebo pokud jsou aspoň jednou ze stran sporu.

4.5.3. Rozhodčí soudy

I v případě mezinárodní obchodní arbitráže lze zřídit rozhodčí soud ad hoc pro konkrétní již vzniklý spor, nebo spor předat stálému rozhodčímu soudu. Počet rozhodců si strany mohou samy zvolit, a v případě, že tak neučiní, o věci budou

¹⁹⁶ Viz: KLEANDROV, M., I.: Arbitražnyj proces, 3. izdanije. Novosibirsk: Nauka, 2004, str. 505

¹⁹⁷ Srov. Statja 1 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitražě“ N 5338 - I, 1993

¹⁹⁸ Srov. Statja 1 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitražě“ N 5338 - I, 1993

rozhodovat tři rozhodci. Pokud by se strany na způsobu ustanovení rozhodců spolu neshodly, každý vybere jednoho rozhodce a takto vybraní rozhodci následně zvolí třetího člena rozhodčího senátu. V případě, že by snad jedna ze stran rozhodce ve lhůtě 30 - ti dnů od požádání druhou stranou neurčila, výběr provede prezident Obchodní a průmyslové komory Ruské federace.¹⁹⁹

Uvedený zákon přímo zmiňuje dvě stálé rozhodčí instituce. Jedná se o „Meždunarodnyj kommerčeskij arbitražnyj sud pri Torgovo-promyšlennoj palate RF“ (Mezinárodní obchodní rozhodčí soud při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace) a o „Morskuju arbitražnuju komissiju pri Torgovo-promyšlennoj palate RF“ (Mořskou rozhodčí komisi při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace). Postavení obou rozhodčích soudů je upraveno v přílohách, které jsou součástí zákona „O meždunarodnom kommerčeskom arbitraže“. Důvod, proč jsou postavení obou soudů upravena v samostatných dokumentech, spočívá v rozdílnosti pravomoci obou institucí, kdy jejich rozsah vymezují právě tyto přílohy.

Mořská rozhodčí komise při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace je specializovaným rozhodčím soudem, v jehož pravomoci jsou pak spory vznikající při realizaci obchodu na moři.²⁰⁰

Naopak pravomoc Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace je vymezena stejně jako vůbec výše uvedená arbitrabilita.²⁰¹ Tento rozhodčí soud pak může řešit spory vymezené v Statjæ 1 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitraže“, avšak s výjimkou právě výše zmíněných sporů podléhajících pravomoci Mořské rozhodčí komisi při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federaci.

¹⁹⁹ Srov. Statja 10, 11 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitraže“ N 5338 - I, 1993

²⁰⁰ Srov. Priloženije 2 k Zakonu RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitraže“ N 5338 - I, 1993

²⁰¹ Srov. Priloženije 1 k Zakonu RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitraže“ N 5338 - I, 1993

4.5.4. Rozhodčí řízení

Základním předpokladem i mezinárodní obchodní arbitráže je rozhodčí smlouva, pro kterou je stanovena obligatorní písemná forma, přičemž zákon stanovuje, že rozhodčí smlouvu lze sjednat jednak ve formě rozhodčí doložky, (tedy jako součást hlavní smlouvy, které se tato doložka týká), ale též zvlášť v další samostatné smlouvě.

Pravidla rozhodčího řízení v mezinárodní arbitráži si strany mohou upravit samy, pokud se tak ale nestane, rozhodčí soud postupuje dle svého uvážení.²⁰²

Kromě pravidel rozhodování, je plně v dispozici stran se domluvit i na místě, kde se řízení má konat. I v případě absence této domluvy, místo vybere rozhodčí soud, avšak s ohledem na strany.²⁰³ Stejně se bude postupovat i v případě, že strany nevyberou jazyk, ve kterém má rozhodčí řízení probíhat.²⁰⁴

Samotné rozhodčí řízení není zahájeno dnem doručení žaloby rozhodčímu soudu, ale až dnem doručení stejnopisu takové žaloby žalovanému.²⁰⁵ Řízení nemusí proběhnout za účasti obou stran, naopak postačuje rozhodnout pouze na základě předložených listin a písemných vyjádření obou stran. Pokud však rozhodčí soud uzná za vhodné, ústní jednání nařídí.²⁰⁶ Je-li tedy na základě úvahy rozhodčího soudu následně ústní jednání nařízeno a jedna ze stran se bez uvedení závažného důvodu na jednání nedostaví, rozhodčí soud řízení zastaví.²⁰⁷

4.5.5. Rozhodčí nález

Rozhodčí soud rozhoduje spor dle práva, které si strany samy pro daný spor zvolily. Pokud však strany z nějakého důvodu výběr hmotného práva neprovedly, výběr provede sám rozhodčí soud dle kolizní úpravy.²⁰⁸

²⁰² Srov. Statja 19 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

²⁰³ Srov. Statja 20 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

²⁰⁴ Srov. Statja 22 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

²⁰⁵ Srov. Statja 21 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

²⁰⁶ Srov. Statja 24 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

²⁰⁷ Srov. Statja 25 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

²⁰⁸ Srov. Statja 28 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

Rozhodčí řízení může skončit pravomocným rozhodčím nálezem, na kterém se musí usnést většina ustanovených rozhodců, musí mít písemnou formu a obsahovat²⁰⁹:

- výrok, zda byl žalobcův nárok přiznán či zamítnut,
- důvody, které vedly rozhodce k danému rozhodnutí,
- vyčíslení nákladů řízení a určení, kolik která ze stran zaplatí,
- místo konání řízení,
- datum rozhodnutí,
- podpisy rozhodců.

Dalším způsobem ukončení rozhodčího řízení je vydání usnesení o zastavení řízení. Může se tak stát na základě dohody stran o ukončení rozhodčího řízení mezi nimi, dále pokud žalobce již na svém nároku netrvá a žalovaný proti tomu nic nenamítá nebo rozhodčí soud má za to, že z určitého důvodu již není nutné pokračovat, příp. takové pokračování není možné.²¹⁰

4.5.6. Zrušení rozhodčího nálezu

Domáhat se zrušení rozhodčího nálezu lze cestou podání takového návrhu příslušnému civilnímu soudu. Tímto soudem je soud subjektu Ruské federace dle místa konání rozhodčího řízení. V závislosti na druhu subjektu Ruské federace²¹¹ je takovým příslušným soudem jeden z následujících: Nejvyšší soud republiky, dále krajský soud, oblastní soud, městský soud nebo soud židovské autonomní oblasti a soud autonomního okresu.²¹²

Zrušení rozhodčího nálezu se lze domáhat pouze ze zákonem stanovených důvodů a v případě, že strana, která se zrušení domáhá, předloží důkazy k prokázání

²⁰⁹ Srov. Statja 31 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitražě“ N 5338 - I, 1993

²¹⁰ Srov. Statja 32 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitražě“ N 5338 - I, 1993

²¹¹ Subjekty RF jako správní jednotky RF viz odkaz 155

²¹² Srov. Statja 6, 34 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitražě“ N 5338 - I, 1993

tvrzeného důvodu. Důvody jsou vyjmenovány ve Statji 34 zakona RF „O mezdunarodnom kommerčeskom arbitráže“ a jsou následující:

- jedna ze stran měla omezenou způsobilost k právním úkonům dle statji 7, nebo je rozhodčí smlouva neplatná dle práva, kterému je podřízena. Není-li takové právo zvolené, bude se platnost posuzovat dle ruského zákona,
- strana nebyla náležitým způsobem seznámena s ustanovením rozhodců nebo s jednáním v rozhodčím řízení. Taktěž pokud i z jiných důvodů strana nemohla poskytnout svá vyjádření či stanoviska,
- rozhodčí nález byl vydán ve sporu, na který se rozhodčí smlouva nevztahovala nebo na který se nevztahovaly její podmínky. Dále pokud byly překročeny meze stanovené rozhodčí smlouvou. V případě oddělitelnosti výroků, lze případně zrušit pouze ty oddělitelné části, které jsou v rozporu s podmínkami,
- složení rozhodčího soudu nebo pravidla rozhodčího řízení nebyly v souladu s rozhodčí smlouvou. Tento důvod se však nevztahuje na ustanovení ve smlouvě, která jsou v rozporu s kogentními ustanoveními zákona „O mezdunarodnom kommerčeskom arbitráže“.

Příslušný civilní soud může rozhodčí nález zrušit i v případě zjištění, že spor nemůže být předmětem rozhodčího řízení nebo pokud je rozhodčí nález v rozporu s veřejným pořádkem Ruské federace.

4.5.7. Uznání a výkon rozhodčích nálezů

Úprava uznání a výkonu rozhodčích nálezů v zákoně Ruské federace „O mezdunarodnom kommerčeskom arbitráže“ obsahuje náležitosti takového podání příslušnému soudu a také důvody odmítnutí uznání a výkonu rozhodčího nálezu příslušným soudem.²¹³

Konkrétní postup soudu pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, nejen vydaných dle zákona Ruské federace „O mezdunarodnom kommerčeskom arbitráže“, ale

²¹³ Srov. Statja 35, 36 zakona RF „O mezdunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

vydaných i na území jiných států, je ale upraven v Glavě 31 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii a v Glavě 45 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii.

Předpokladem domáhání se uznání a následného výkonu cizího rozhodčího nálezů v Rusku je hlavně Mezinárodní smlouva Ruské federace s daným státem, jehož je daná osoba příslušníkem a federální zákon, který tento postup umožňuje. Nutno dodat, že i Ruská federace je smluvním státem Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958.

Pro uznání a výkon rozhodčího nálezů je nezbytné příslušnému soudu kromě písemného podání, na jehož základě se tento uznávací proces uskuteční, předložit ověřený originál takového rozhodčího nálezů, případně jeho ověřenou kopii. Dále je nutné soudu dodat rozhodčí smlouvu, případně taktéž její ověřenou kopii. Pokud jsou rozhodčí nález a rozhodčí smlouva v cizím jazyce, je samozřejmě nutné doložit i ověřený překlad těchto listin.²¹⁴

Při splnění podmínek pro podání o uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezů, soud nepřezkoumává samotný rozhodčí nález, tedy zda soud rozhodl věcně správně nebo ne, ale pouze splnění těchto podmínek pro uznání a výkon.²¹⁵

Možnosti odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezů příslušným soudem se pak z velké části shodují s důvody zrušení rozhodčího nálezů, o kterých již bylo pojednáno v předchozí podkapitole. Pokud však předmětem uznání a výkonu je rozhodčí nález vydaný v zahraničí, může být toto uznání a výkon odmítnuto například v případě, že v téže věci již bylo vydáno pravomocné rozhodnutí soudu v Rusku či rozhodčího soudu v Rusku nebo pokud tento cizí rozhodčí nález není pravomocný dle práva státu, na jehož území bylo vydáno.²¹⁶

²¹⁴ Srov. Statja 416 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 138-FZ, 2002; Statja 242 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 95-FZ, 2002; Statja 35 zakona RF „O meždunarodnom kommerčeskom arbitráže“ N 5338 - I, 1993

²¹⁵ Srov. LIC, M, O.: Meždunarodnoje pravo, učebnou posobieje. Tjumeň: Tjumenskij gosudarstvennyj universitet, 2009, str. 125

²¹⁶ Srov. Statja 412 Graždanskogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 138-FZ, 2002; Statja 244 Arbitražnogo procesualnogo kodexa Rossijskoj Federacii, N. 95-FZ, 2002

ZÁVĚR

S uzavřením čtvrté části pojednávající o ruské úpravě rozhodčího řízení došlo i k uzavření celé diplomové práce na téma: Rozhodčí smlouva jako předpoklad rozhodčího řízení a dostávám se tedy k závěrečnému shrnutí.

V první části práce jsem se snažila připravit určitý nutný teoretický základ celé problematiky, abych nezačínala práci tím, že začnu s výkladem pojmu „rozhodčí smlouva“, neboť bych tím začínala jaksí „od prostředku“. Proto se v úvodu nejprve věnuji obecným základním aspektům rozhodčího řízení, jeho smyslu, průběhu i jeho výhodám či nevýhodám. Velmi významnou součástí této úvodní části práce je bezesporu problematika arbitrability, tedy rozebrání toho, co vůbec může být rozhodčím soudům k rozhodování svěřeno a které spory naopak může řešit pouze civilní soud jako základní představitel soudní moci v České republice.

Po této úvodní části, kterou lze charakterizovat jako nutné teoretické minimum, již nastupují další části, z nichž každou lze z různého pohledu považovat za stěžejní. Druhá část pojednává o rozhodčí smlouvě jako o základním předpokladu rozhodčího řízení, chcete-li jinak, popisují zde základní stavební kámen téměř každého rozhodčího řízení. Každá rozhodčí smlouva, ať se již jedná o smlouvu o rozhodci nebo rozhodčí doložku, má zákonem předepsané určité obligatorní náležitosti. Tak jako to platí i např. u jiných smluv, které soukromoprávní subjekty mezi sebou uzavírají, tak i v případě rozhodčí smlouvy je často vhodné smluvně upravit i další záležitosti nad rámec těch obligatorních, a tím si lépe zabezpečit daný právní vztah ze smlouvy vyplývající. Proto je často na místě rozhodčí smlouvu „obohatit“ o další ustanovení tak, aby případné rozhodčí řízení více odpovídalo představám obou subjektů, které ji spolu uzavírají.

Samozřejmě že v případě rozhodčí smlouvy často vznikají spory o její platnost. Dnes však již o této problematice existuje poměrně rozsáhlá soudní judikatura, na kterou jsem se taktéž v práci zaměřila a určité základní problémy týkající se platnosti či neplatnosti rozhodčí smlouvy jsem v práci rozpracovala.

I třetí část práce je nesmírně důležitá, obzvlášť pro svou relativní „novost“ v České úpravě rozhodčího řízení. Základní princip, na kterém stojí Evropská unie, spočívá v kladení důrazu na dodržování základních lidských práv. Dá se říct, že EU se snaží v tomto směru jít zbytku světa příkladem a posouvat hranice lidských práv neustále více směrem ke všeobecné rovnosti. Právě z toho důvodu byla do našeho právního řádu novelou zavedena zvýšená ochrana spotřebitelů ve vztahu spotřebitel – dodavatel, tedy laik – profesionál. S ohledem na význam této problematiky jsem se rozhodla rozhodčím smlouvám ve spotřebitelských vztazích věnovat speciální pozornost i samostatnou část a v ní rozebrat základní požadavky na takovou rozhodčí smlouvu.

Závěrečná část práce pojednává o úpravě rozhodčího řízení v Ruské federaci. Samozřejmě, že jsem si od počátku uvědomovala, že není možné tuto nesmírně rozsáhlou oblast podrobně popsat snad ani v okamžiku, kdy by jí byla věnována celá diplomová práce, natož pouze jedna její část, a proto jsem byla od počátku rozhodnutá v tomto „exkurzu do ruské úpravy“ pouze upozornit na základní principy úpravy, a to jak v oblasti sporů vnitrostátních, tak i mezinárodních.

Pokud bych se měla pokusit o shrnutí základních rozdílů v obou úpravách, na prvním místě bych určitě zmínila již samotný rozdílný pohled na pojem arbitráž, který je jinak vysvětlován v kontextu českého práva a jinak v kontextu práva ruského, a snadno by tedy mohlo dojít k dezinterpretaci. Další významnou odlišností obou úprav je jednoznačně způsob zakládání stálých rozhodčích soudů v České republice a Ruské federaci. Zatímco u nás musí stálý rozhodčí soud vzniknout přímo zákonem, v Ruské federaci mohou při splnění dalších podmínek stálý rozhodčí soud zřídit různé instituce, jako např. obchodní komora, atp.

Další důležitou rozdílností je ochrana spotřebitelů. Zatímco u nás byly novelou zpřísněny nároky na uzavírání rozhodčích smluv ve vztahu spotřebitel - dodavatel, v Rusku takováto „ochranná úprava“ této významné skupiny obyvatel doposud chybí a patrně ještě nějakou dobu chybět bude. Další významný rozdíl mezi oběma úpravami lze spatřovat již jen v tom, že v naší úpravě existuje jeden zákon o rozhodčím řízení, který upravuje jak řízení vnitrostátní tak současně i mezinárodní (za současné aplikace ustanovení kolizních norem), zatímco v

případě Ruské federace, zde existují pro každou oblast samostatné zákony upravující rozhodčí řízení vnitrostátní a rozhodčí řízení mezinárodní.

РЕЗЮМЕ

Эта дипломная работа обсуждает один из важнейших правовых институтов Чешской республики – третейское судпроизводство. А точнее, главной темой является третейское соглашение как предположение третейского разбирательства.

Третейское судпроизводство – это одна из форм разрешения спора, возникающего между субъектами права. Этот институт является одним из важнейших не только в Чешской республике, но и в других правовых государствах в настоящее время. В рамках международного права эта форма разрешения спора называется арбитраж.

Дипломная работа разделена на четыре части. Первая часть называется третейское разбирательство. В ней описывается концепция третейского разбирательства и его сравнение с гражданским процессом, поскольку наименованные процессы являются формами разрешения спора. А также упомянуты достоинства и недостатки третейского разбирательства по сравнению с гражданским процессом.

Вторая часть посвящена главной теме – третейскому соглашению. Третейское соглашение, заключенное в письменной форме о передаче спора в третейский суд, является одним из предположений третейского разбирательства. Чтобы соглашение было действительно, нужно как минимум определить его стороны а также спор, подлежащий рассмотрению в третейском разбирательстве. Следующие компоненты соглашения уже не имеют характер обязательного содержания, но рекомендуется сторонам их в третейское соглашение включить. Такими компонентами являются например: передача спора в постоянно действующий третейский суд или в третейский суд для разрешения конкретного спора, назначение третейских судей, правила третейского разбирательства, место третейского разбирательства, возможность обзора решения третейского суда итд.

Третья часть этой дипломной работы описывает третейское соглашение о передаче спора, вытекающего из потребительских договоров. Право охраны потребителей является одним из приоритетов Чешской республики и Европейского союза. В 2012 году вступила в силу поправка к закону о третейском разбирательстве, которая уточняет не только обязательное содержание третейского соглашения о передаче спора, вытекающего из потребительских договоров, но и требования к третейскому судье, содержание решения третейского суда, основания для отмены решения третейского суда и другие.

Предметом последней четвертой части дипломной работы является краткое обсуждение третейского судпроизводства Российской Федерации. На поле международных коммерческих отношений русский рынок играет важную роль. А также большое количество чешских предпринимателей заключают разные договоры с русскими предпринимателями, в которые предприниматели часто включают третейское (арбитражное) соглашение о передаче спора в третейское разбирательство. Поэтому при выборе места арбитража, которое находится в России, чешский предприниматель, заключающий арбитражное соглашение, должен по собственной инициативе знать хотя бы основные пункты арбитражного процесса в России.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

1) Odborná literatura

BĚLOHLÁVEK, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012

DRÁPAL, B., BUREŠ, J.: Občanský soudní řád I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009

FIALA, J., KINDL, M. A KOL.: Občanské právo hmotné, 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009

GERLOCH., A.: Teorie práva, 2. rozšířené vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2001

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M.: Římské právo. Praha: C.H.Beck, 1995

KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O.: Občanské právo procesní, 2 rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008

KNAPP, V.: Teorie práva. Praha: C.H.Beck, 1995

KOCINA, J., POLÁČEK, B., A KOLEKTIV.: Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011

KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004

KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., ZUNT, V.: Úvod do práva mezinárodního obchodu, Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003

KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., ZUNT, V.: Úvod do práva českého mezinárodního obchodu. Plzeň: Vydavatelství ZČU, 1997

LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, 2012

LISSE, L., A KOL.: Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2012

MOTHEJZÍKOVÁ, J., STEINER, V.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C.H.Beck, 1996

ONDŘEJ, J.: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní, 4 rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012

ROZEHNALOVÁ N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha: ASPI Publishing, 2002

ROZEHNALOVÁ, N.: Mezinárodní právo obchodní, II. část Řešení sporů. Brno: Masarykova univerzita, 1996

RŮŽIČKA, K: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, 2 rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005

SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I.: Rozhodčí řízení. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002

SCHELLEOVÁ, I.: Český civilní proces. Praha: Linde, 1997

STAVINHOVÁ, J.: Občanské právo procesní, Řízení o výkon rozhodnutí, Řízení konkursní a vykonávací, Řízení rozhodčí. Brno: Doplněk, 1997

STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2003

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK., J. A KOL.: Občanské právo hmotné 1, 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK, M. A KOL.: Občanský zákoník I. Komentář, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

WINTEROVÁ, A.: Civilní právo procesní, 6 aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011

2) Zahraniční literatura

AUTORSKÝ KOLEKTIV: Pravovedenije. Moskva: Examen, 2008

KLEANDROV, M., I.: Arbitažnyj proces, 3.izdanije. Novosibirsk: Nauka, 2004

LIC, M, O.: Meždunarodnoje pravo, učebnou posobije. Tjumeň: Tjumenskij gosudarstvennyj universitet, 2009

LUKJANENKO, M., F.: Graždanskoje pravo Rossijskoj Federacii. Tjumeň: Tjumenskij gosudarstvennyj universitet, 200

PETRENKO, A., V.: Konstitucionnoje právo Rossiji. Sankt-Peterburg: Sova, 2010

3) Odborné články

BĚLOHLÁVEK, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. Řízení před stálými rozhodčím soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie č. 10, 2005

BĚLOHLÁVEK, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení, Bulletin advokacie č. 2, 2006.

BĚLOHLÁVEK, A.: Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. Právník č. 11, 2006

BĚLOHLÁVEK, A.: Změny v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie č. 5, 2012

BERDYCH, M., ZWETTLEROVÁ, I.: Náležitosti a forma rozhodčí doložky. Právní rozhledy č. 24, 2008.

DAVID, M.: K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. Bulletin advokacie č. 10, 2011

GONSORČÍKOVÁ, M.: Právně teoretické aspekty procesní smlouvy jako nástroje upravujícího rozhodčí řízení. Server www.ipravnik.cz, umístěno: 12. června 2003, viz: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/civilni-proces/pd_1/art_3708/detail.aspx

HORSKÁ, J., BURIAN, J.: Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. Bulletin advokacie č. 4, 2010

KLEIN, B.: Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. Právní fórum č. 4, 2008

KOCINA, J.: Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie č. 7-8, 2011.

LISSE, L.: Aktuální judikatura krajských soudů – způsob určení rozhodce. Server www.epravo.cz, umístěno dne 1. února 2011, viz: www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-judikatura-krajskych-soudu-zpusob-urceni-rozhodce-70532.html

LISSE, L.: K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy. Server www.epravo.cz, umístěno dne 29. března 2011, viz: www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html

LISSE, L.: Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu. Server www.epravo.cz, umístěno dne 20.10.2011 viz: www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-ove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html

LISSE, L.: Pojďme proti mýtům aneb K otázce povahy rozhodčího řízení. Server www.epravo.cz, umístěno 16. 6. 2010 viz: www.epravo.cz/top/clanky/pojdme-proti-mytum-aneb-k-otazce-povahy-rozhodciho-rizeni-63170.html

LISSE, L.: Rozhodčí řízení de lege ferenda. Právní rádce č. 1, 2011

LISSE, L., KOHOUT, M.: Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy jako součástí spotřebitelských smluv de lege ferenda. Server www.epravo.cz, umístěno dne 17. května 2011, viz.: www.epravo.cz/top/clanky/obligatorni-nalezitosti-rozhodci-smlouvy-jako-soucasti-spotrebitelskych-smluv-de-lege-ferenda-73060.html

MAŠTÁLKA, I.: Uzavírání rozhodčí doložky/smlouvy na Internetu. Server www.itpravo.cz, umístěno dne 22. 4. 2003, viz: www.itpravo.cz/index.shtml?x=128493

PELIKÁNOVÁ, I.: České právo, Evropa a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie č. 10, 2011

POSPÍŠIL, P.: Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu? Bulletin advokacie č. 12, 2010

RABAN, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie č. 1, 2003.

RŮŽIČKA, K.: Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení? Bulletin advokacie č. 10, 2005

RŮŽIČKA, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie č. 5, 2003

SADECKÝ, L.: Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Právní rozhledy č. 5, 2012

SOKOL, T.: Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie č. 6, 2010

SPANNBAUER, P., FRK, P.: Rozhodčí doložka arbitrážních center. Server www.epravo.cz, umístěno dne 5.10.2010, viz: www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozka-arbitraznich-center-66199.html

VALOUŠKOVÁ, Z.: Neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie č. 5, 2010

VLASTNÍK, J.: Právo na spravedlivý rozhodčí proces? Právní rozhledy, č. 1, 2012

ZAHRADNÍKOVÁ, R.: Institucionální rozhodčí řízení I. část. Obchodní právo č. 1, 2007

ZOULÍK, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie č. 1, 2007

4) Právní a jiné předpisy

- Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.)
- Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky)
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- zákon č. 127/2005 Sb., zákon o elektronických komunikacích a o změně některých zákonů
- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
- zákon č. 97/1963, Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
- Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
- Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- Zákon o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) č. 113 z roku 1895

5) Zahraniční právní předpisy

- Konstitucija Rossijskoj Federacii z roku 1993
- Federalnyj konstitucionnyj zakon „O sudebnoj sisteme Rossijskoj federacii“ N1 - FKZ, 1996
- Federalnyj zakon „O tretejskich sudach v Rossijskoj federacii“ N 102 - FZ, 2002
- Zakon RF „O meždunarodnom kommerčeskem arbitražě“ N 5338 - I, 1993
- Graždanskij procesualnyj kodex Rossijskoj federacii N 138 - FZ, 2002
- Arbitražnyj procesualnyj kodex Rossijskoj federacii N 95 - FZ, 2002.

6) Judikatura a soudní rozhodnutí

ÚS ČR:

- Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3227/07
- Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2164/10
- Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2682/08
- Usnesení Ústavního soudu ČR sp.zn. IV.ÚS 174/02
- Usnesení Ústavního soudu ČR sp.zn. III.ÚS 1425/09
- Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 32/06

NS ČR:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2628/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3613/2009
- Sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR týkající se rozhodčího řízení. Server www.nsoud.cz, umístěno dne 12. 5. 2011, viz.: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~Tis

kovezpravy~Sjednocujici_pravni_nazor_Nejvyssiho_soudu_tykajici_se_rozhodci
ho_rizeni~?openDocument&lng=CZ

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 5129/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2672/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1945/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2123/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 95/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 977/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 753/2000

Další:

- Rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 39 Co 88/2010
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008

7) Internetové stránky

www.epravo.cz

www.ipravnik.cz

www.rozhodcisoud.net

www.nalus.usoud.cz

www.nsoud.cz

www.soud.cz

www.ksrf.ru

www.supcourt.ru

www.arbitr.ru

www.base.garant.ru